

Changing THE WAY WE care^{SM}

*Ce putem învăța de la tinerii cu
experiență trăită în sistemul de
îngrijire din Republica Moldova?*

**Studiu participativ
realizat de la egal la egal
în rândul tinerilor**

iunie 2025

Changing The Way We Care^{SM} (CTWWC) este implementat de Catholic Relief Services și Maestral International, împreună cu alți parteneri globali, naționali și locali care lucrează împreună pentru a schimba modul în care îngrijim copiii din întreaga lume. Principalii noștri parteneri globali sunt Better Care Network și Faith to Action. CTWWC este în prezent finanțat parțial de Catholic Relief Services și Fundația GHR. Acest produs a fost dezvoltat inițial cu sprijinul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), care a finanțat CTWWC până pe 27 februarie 2025.

©2025 Catholic Relief Services. Toate drepturile sunt rezervate. Acest material nu poate fi reprodus, afișat, modificat sau distribuit fără permisiunea scrisă prealabilă a deținătorului drepturilor de autor. Pentru a obține acordul, adresați-vă la adresa electronică info@ctwwc.org. Fotografiile din această publicație sunt folosite doar în scopuri ilustrative; ele nu implică un anumit statut de sănătate sau de îngrijire rezidențială din partea niciunei persoane care apare în fotografii.

Elaborarea acestui raport a fost posibilă datorită suportului generos al poporului american prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul este responsabilitatea Changing the Way We Care și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al USAID sau al Guvernului Statelor Unite.

Doriți să aflați mai multe? Contactați Changing the Way We Care la info@ctwwc.org sau vizitați changingthewaywecare.org

Conținut

Lista acronimelor	4
Glosar	4
Mulțumiri pentru contribuții	6
Rezumat executiv.....	7
I. Introducere	8
II. Context național	9
III. Cadrul metodologic al studiului.....	12
3.1 Obiectivele și metodologia studiului.....	12
3.2 Participanți	13
3.3 Considerații etice.....	15
3.4 Limite ale studiului	15
IV. Despre viața tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire.....	16
4.1 Reflecțiile tinerilor cu privire la tranziția către o viață independentă	16
4.2 Percepția tinerilor privind bunăstarea lor și acoperirea necesităților de bază.....	20
4.2.1 Bunăstarea	20
4.2.2 Factorii Protectori.....	22
4.2.3 Stabilitatea Financiară	24
4.3 Bariere și catalizatori în asocierea în rândul tinerilor cu experiență trăită.....	27
4.4 Reflecțiile tinerilor cu privire la subiecte de advocacy de interes.....	30
4.4.1 Perioada de tranziție către viața independentă	30
4.4.2 Strictul necesar pentru viața independentă	31
4.4.3 Rolul asistentului social	34
4.4.4 Serviciile de plasament de tip familial versus serviciile de plasament de tip rezidențial.....	35
4.4.5 Punctele forte ale tinerilor cu experiență trăită.....	38
V. Ce putem învăța de la tinerii cu experiență trăită?	39
Concluzii și reflecții	39
Recomandări și arii de intervenție și participare.....	41
Anexe	44
Anexa 1. Cadrul normativ relevant pentru tinerii cu experiență trăită în sistemul de îngrijire.....	44
Anexa 2. Dezvoltarea metodologiei studiului – de la întrebări la metode	49
Anexa 3. Ghidul pentru focus grup	50
Anexa 4. Chestionar pentru tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire.....	52
Anexa 5. Consimțământ informat.....	59

Lista acronimelor

APP	Asistență parentală profesionistă
CCTF	Casă de copii de tip familial
CPT	Centru de plasament temporar
CTWWC	Changing The Way We Care
FGD	Discuții de focus grup
HG	Hotărâre de Guvern
IR	Instituție rezidențială
MD	Republica Moldova
ONG	Organizație neguvernamentală
Y&E	Rețeaua tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire "Youth & Experience"

Glosar

Advocacy sau autoreprezentare – capacitatea persoanelor cu experiență trăită de a vorbi pentru ei înșiși și pentru lucrurile care sunt importante pentru ei; să solicite sprijin și să-și împărtășească dorințele și sentimentele. Pentru advocacy este necesară o înțelegere a drepturilor, în special dreptul de a fi implicat în luarea deciziilor cu privire la propria viață sau a semenilor săi (Strategia CTWWC pentru Participare).

Asistent parental profesionist – angajatul serviciului social specializat de asistență parentală profesionistă care asigură la domiciliul său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp (HG nr. 760/2014).

Casă de copii de tip familial – un serviciu social specializat, care oferă copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui părinte-educator. *Părinte-educator* – persoană care asigură la domiciliul său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp (HG nr. 51/2018).

Centru de plasament – este o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii sociale specializate de îngrijire pentru o perioadă determinată copiilor separați de părinți (HG nr. 591/2017).

Copil – persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani (Legea nr. 370/2023).

Curator din serviciul Curatelă – persoană fizică sau un cuplu căsătorit (soț și soție) care asigură îngrijirea, educarea și reprezentarea legală a copilului cu vârstă cuprinsă între 14 și 18 ani, plasat în Serviciu, și care își dă acordul la încheierea actelor juridice pe care copilul aflat sub curatelă nu are dreptul să le încheie de unul singur (HG nr. 81/2023).

Custodie – o formă de protecție temporară a copilului separat de părinți din cauza aflării temporare a reprezentanților legali/unicului reprezentant legal al acestuia pentru o perioadă mai mare de două luni în altă localitate din țară sau de peste hotare ori a imposibilității realizării obligațiilor privind creșterea, îngrijirea și educația copilului din motive de sănătate (HG nr. 81/2023).

De la egal la egal (poate fi suport, mentorat, activitate) – situația când oamenii își folosesc propriile experiențe pentru a se ajuta unii pe alții. Există diferite tipuri de sprijin de la egal la egal, dar toate au scopul de a: reuni oameni cu experiențe comune pentru a se sprijini reciproc; de a crea un spațiu în care membrii grupului se simt acceptați și înțeleși; de a facilita atât oferirea, cât și primirea de sprijin (Strategia CTWWC pentru Participare).

Interesul superior al copilului – asigurarea condițiilor adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității lui și de situația concretă în care acesta se află (Legea nr.140/2013).

Participare – a fi implicat în luarea deciziilor. Aceasta include consultarea și implicarea copiilor și tinerilor în propria planificare a îngrijirii, discutarea și analiza serviciilor sau influențarea politicilor privind îngrijirea copiilor (Strategia CTWWC pentru Participare).

Participare semnificativă – situația când participarea nu este simbolică sau pur și simplu un exercițiu de bifare. Pentru ca participarea să fie semnificativă, persoanele cu experiență trăită trebuie să înțeleagă scopul participării lor și nivelul de influență la care se pot aștepta, ideile lor sunt ascultate și sunt luate în considerație corespunzător. De asemenea, persoanelor cu experiență sunt informate despre rezultatele participării lor (Strategia CTWWC pentru Participare).

Persoane cu experiență trăită – cineva cu experiență personală în sistemul de îngrijire. Acest termen include copiii în diferite forme de plasament și servicii, persoanele care ies din sistemul de îngrijire și părinții sau îngrijitorii unui copil din sistemul de îngrijire. Pot include părinții biologici care au trecut prin procesul de reintegrare, asistenți parentali profesioniști, părinți-educatori, tutori sau curatori și familiile adoptive (Strategia CTWWC pentru Participare).

Plasament de tip familial – o măsură de protecție a copilului, decisă atunci când copilul nu poate locui cu părinții săi, fie temporar, fie definitiv și constă în îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului în cadrul unui mediu familial, cu cel puțin un îngrijitor consecvent (Better Care Network). Servicii de plasament de tip familial în Republica Moldova: tutelă/curatelă, casă de copii de tip familial, asistență parentală profesionistă (Legea nr. 140/2013).

Plasament de tip rezidențial – orice tip de adăpost în care personalul salariat asigură îngrijirea copiilor care locuiesc acolo. Acesta include instituțiile rezidențiale mari, pe termen scurt sau lung, sau mai mici cum sunt casele comunitare, centrele de plasament, școli internat, orfelinate, etc. (CTWWC, *Year 5 Household Survey*¹). Servicii de plasament de tip rezidențial în Republica Moldova: casă comunitară, centru de plasament temporar, alt tip de serviciu (Legea nr. 140/2013).

Tânăr – persoană cu vârstă cuprinsă între 14 și 35 de ani (Legea nr. 215/2016).

Tânăr cu experiență trăită/tânăr ieșit din sistemul de îngrijire – o persoană, de obicei peste 18 ani, care și-a petrecut copilăria integral sau parțial într-o formă de plasament de tip rezidențial sau de tip familial și care a ieșit din sistemul de îngrijire. În contextul Republicii Moldova, vârsta tinerilor poate fi și mai mică de 18 ani, având în vedere situația frecventă a copiilor de 14-15 ani care fizic au ieșit din plasament pentru a merge la o instituție de învățământ (școală profesională, colegiu sau liceu) și consideră că acest transfer este echivalent cu ieșirea din sistemul de îngrijire. Pe măsură ce își construiesc viața în societate, vulnerabilitatea lor apare din cauza lipsei sistemului de suport pe care copiii care cresc în familii îl au în mod natural (Strategia CTWWC pentru Participare).

Tutore în serviciul Tutelă – persoană fizică sau un cuplu căsătorit (soț și soție) care asigură la domiciliul său îngrijirea, educarea și reprezentarea legală a copilului în vârstă de până la 14 ani, plasat în Serviciu, și care încheie, fără mandat, în numele și în interesul copilului, actele juridice necesare (HG nr. 81/2023).

Viață independentă – tranziția unui copil aflat în îngrijire la traiul pe cont propriu (CTWWC, *How to Engage Care Leavers in Care Reform*²).

---

¹ CTWWC (2024), *Year 5 Household Survey. Understanding caregiver protective factors and child wellbeing amongst families in Guatemala, Kenya and Moldova*, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-05/ctwwc>

² Changing the Way We Care, KESCA (2018), *How to Engage Care Leavers in Care Reform*, https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/care_leaver_guidance_2018_final.pdf

Mulțumiri pentru contribuții

Acest raport prezintă parcursul și rezultatele unui studiu participativ realizat de la egal la egal în rândul tinerilor cu experiență trăită în sistemul de îngrijire din Republica Moldova.

Grupul de cercetători și autori:

- Olesea Melnic și Pavel Ghelețchi, fondatorii Rețelei tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova *Youth & Experience*,
- Viorica Matas, consultant în domeniul protecției copilului și sociologie pentru CTWWC Moldova,
- Mihaela Ciorbă, coordonator de proiect în domeniul participării, CTWWC Moldova.

Mulțumim pentru contribuții considerabile la realizarea studiului de la dezvoltarea metodologiei, a instrumentelor de colectare a datelor, validarea rezultatelor, precum și revizuirea și completarea raportului:

- Viorelia Moldovan-Bătrînac, manager de program, CTWWC Moldova
- Liliana Țibrea, consultant în domeniul protecției copilului, CTWWC Moldova
- Oxana Gavrilă, coordonator MEAL³, CTWWC Moldova
- Joanna Wakia, director MEAL CTWWC, Maestral International
- Kelley Bunkers, consilier tehnic în domeniul protecției copilului pentru CTWWC

Suntem deosebit de recunoscători tuturor tinerilor care au participat la acest studiu pentru faptul că au acordat timp, și-au exprimat opiniile și au împărtășit din experiențele lor oferind informații pentru studiul tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova.

De asemenea, mulțumim pentru suportul și implicarea autorităților în realizarea studiului, în mod special Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agențiilor Teritoriale de Asistență Socială, Structurilor Teritoriale de Asistență Socială, Direcției Generale pentru Protecția Drepturilor Copiilor din Municipiul Chișinău și Direcției Generale a Sănătății și Protecției Sociale din UTA Găgăuzia.

---

³ MEAL – monitoring, evaluation, accountability and learning – monitorizare, evaluare și învățare

Rezumat executiv

Acest raport prezintă rezultatele unui studiu participativ realizat de rețeaua *Youth & Experience* (Y&E), fondată de tineri cu experiență trăită în sistemul de îngrijire, cu sprijinul Inițiativei Globale *Changing the Way We Care* (CTWWC). Scopul principal al studiului a fost de a înțelege mai bine punctele forte, nevoile, provocările și aspirațiile tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire din Republica Moldova, precum și de a identifica modalități prin care rețeaua Y&E poate sprijini și implica tinerii în activități de advocacy și suport reciproc. De asemenea, studiul a oferit o înțelegere mai bună a procesului de tranziție către viața independentă prin care trec tinerii și recomandări pentru a-l susține.

Metodologie

- Studiul a fost realizat în perioada septembrie - decembrie 2024.
- Metodele utilizate: focus grupuri, chestionare structurate, analiză tematică.
- Au participat 56 de tineri: 26 în focus grupuri și 30 la interviuri prin chestionare.
- Vârsta medie a participanților a fost de 21,7 ani, respectiv vârsta minimă – 15 ani și cea maximă – 27 de ani.

Constatări cheie

1. Tranziția către viața independentă

- La ieșirea din sistemul de îngrijire, 77% din tineri s-au simțit fie parțial pregătiți fie nepregătiți pentru viața independentă.
- Provocările menționate cel mai frecvent sunt: lipsa unui loc stabil de trai, dificultăți financiare, acces limitat la educație și servicii medicale, lipsa sprijinului emoțional și a consilierii vocaționale.

2. Sprijinul primit

- Doar o treime dintre tineri au menționat că au beneficiat de programe de sprijin la ieșirea din sistem.
- 63% dintre tineri au menționat că nu au fost informați despre drepturile lor și indemnizațiile la care puteau avea acces.
- Sprijinul de la egal la egal este perceput ca fiind valoros și eficient.

3. Rolul asistenților sociali

- Relația cu asistenții sociali este esențială, dar adesea percepută ca fiind superficială sau absentă.
- Tinerii solicită mai multă implicare, empatie și continuitate în sprijinul oferit.

4. Tipuri de plasament

- Plasamentele de tip familial sunt preferate, dar doar dacă sunt de calitate și oferă sprijin emoțional.
- Instituțiile rezidențiale sunt percepute ca impersonale, dar uneori mai bine dotate material.

5. Bunăstarea și nevoile de bază

- Tinerii au raportat un nivel moderat de bunăstare, cu scoruri mai mici decât copiii reintegrați în familii.
- Cele mai mari dificultăți: sentimentul de izolare, lipsa sprijinului comunitar, stigmatizarea.
- Spațiul de locuit este o provocare majoră – mulți locuiesc în cămine sau chirii instabile.

6. Participarea și asocierea

- Tinerii sunt interesați să se implice în rețele de sprijin, dar au nevoie de încredere, confidențialitate și claritate în organizarea activităților rețelelor.
- Rețeaua Y&E este văzută ca o oportunitate de a împărtăși experiențe și de a influența politicile publice.
- Tinerii au exprimat dorința de a fi implicați în procesele decizionale care îi privesc și de a contribui la reformarea sistemului de îngrijire.

Recomandări

1. Susținerea rețelei Y&E ca platformă de advocacy și sprijin reciproc.
2. Asigurarea și facilitarea participării tinerilor în procesele decizionale care îi privesc direct.
3. Crearea programelor de tranziție etapizată, cu accent pe abilități de viață independentă.
4. Actualizarea cadrului normativ pentru a asigura continuitatea sprijinului pe parcursul studiilor și după vârsta de 18 ani, pe o perioadă rezonabilă până la angajarea stabilă în câmpul muncii.
5. Asigurarea accesului universal la locuințe sociale, fiind o nevoie fundamentală pentru tineri.
6. Consolidarea rolului asistenților sociali în consilierea tinerilor și a calității serviciilor de plasament de tip familial.

I. Introducere

Mai multe convenții, tratate și cadre de politici internaționale în domeniul protecției drepturilor și asistenței sociale a copiilor și tinerilor recunosc tranziția copiilor către viața adultă ca o etapă esențială și prevăd măsuri specifice de pregătire pentru viața independentă a tinerilor, în special pentru cei care părăsesc sistemul de îngrijire a copilului, fie din plasament de tip rezidențial sau de tip familial:

- Convenția ONU privind Drepturile Copilului subliniază dreptul fiecărui copil la un nivel de trai adecvat dezvoltării și bunăstării sale. Articolul 20 se referă în mod specific la copiii lipsiți de îngrijire familială, cerând asigurarea unei îngrijiri alternative adecvate, inclusiv pregătirea pentru viața independentă.
- Liniile directoare ONU privind îngrijirea alternativă a copiilor punctează importanța pregătirii copiilor din îngrijirea alternativă pentru viața independentă, recomandând includerea în planurile de îngrijire a unor pași precum formarea în abilități de viață, educația și sprijinul emoțional.

Raportul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) din 2022, *Sprijinirea tinerilor care părăsesc sistemul de protecție: E timpul pentru acțiune*, evidențiază provocările semnificative cu care se confruntă tinerii în tranziția de la îngrijirea alternativă la viața adultă independentă. Deși nu sunt condamnați la rezultate negative, acești tineri se confruntă adesea cu riscuri mai mari de excluziune socială și economică, din cauza sistemului de sprijin limitat și a istoricului personal complex. Raportul subliniază că tinerii au nevoie de timp, suport personalizat și o tranziție treptată, similară cu cea a tinerilor crescuți în familii. Dovezile arată că tinerii care rămân mai mult timp în sistemul de îngrijire au rezultate mai bune. Tranziția ar trebui să înceapă devreme, cu implicarea activă a tânărului, iar sprijinul ar trebui să fie stabil, cuprinzător și adaptat individual⁴.

Același raport OCDE explică că mentoratul sau suportul de la egal la egal a devenit o intervenție populară pentru a sprijini tinerii cărora le lipsesc sistemele de suport familial sau modele de urmat, oferindu-le o persoană de încredere, din rândul semenilor săi, la care pot apela pentru ajutor, sfaturi sau pur și simplu pentru a comunica. Două treimi dintre cele 30 de țări membre OCDE au raportat existența unor programe de mentorat pentru tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire, adesea ca parte a unui pachet mai larg de sprijin. Suportul de la egal la egal poate oferi tinerilor un tip diferit de relație față de sprijinul profesional, iar în raport se atenționează că acesta ar trebui să completeze, nu să înlocuiască, sprijinul din partea specialiștilor.

Cercetările arată că sprijinul între egali este una dintre cele mai importante surse de ajutor pentru tinerii care părăsesc sistemul. Aceștia se pot identifica mai ușor cu alți tineri care au trecut prin experiențe similare și care sunt mai disponibili decât alte contacte sociale. Studiile arată că tinerii cu rețele solide de prieteni sunt mai mulțumiți de viața lor⁵. Exemplele din alte țări precum Guatemala, India, Africa de Sud, Uganda, Ucraina, etc, ne demonstrează că rețelele tinerilor cu experiență trăită sunt importante în contextul de reformă a sistemului de îngrijire. De exemplu, Kenya Society of Care Leavers (KESCA) este rețeaua tinerilor cu experiență trăită din Kenya, cu o activitate de peste 10 ani și a devenit o prezență respectată și recunoscută în cadrul reformei sistemului de îngrijire din Kenya⁶, dar și un spațiu sigur și de ajutor pentru tineri. Această perspectivă unică a tinerilor asociați într-un grup, rețea sau organizație poate deveni o voce ce influențează factorii de decizie și profesioniștii pentru a fi înțelese mai bine provocările cu care se confruntă copiii și tinerii care au crescut separați de familie.

---

⁴OECD (2022), Assisting Care Leavers. Time for Action, https://www.oecd.org/en/publications/assisting-care-leavers_1939a9ec-en/support-materials.html

⁵ Dr Nadine Cameron, Dr Lynne McPherson, Dr Kathomi Gatwiri, Natalie Parmenter (2019), Research Briefing. Good Practice in Supporting Young People Leaving Care, Pag. 10, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Research-Briefing-Leaving-Care-16Feb19-1.pdf>

⁶ Changing the Way We Care, KESCA (2018), How to Engage Care Leavers in Care Reform, https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/care_leaver_guidance_2018_final.pdf

II. Context național

La momentul obținerii independenței în 1991, Republica Moldova a moștenit un sistem de protecție a copilului bazat pe instituții rezidențiale, un model considerat deja învechit și dăunător pentru copii. În ultimele decenii, Moldova a parcurs o reformă profundă, orientându-se spre îngrijirea familială, înregistrând progrese semnificative în reducerea numărului de copii instituționalizați și în creșterea numărului de plasamente în servicii de îngrijire de tip familial.

Această tranziție a fost posibilă datorită colaborării între autorități, societatea civilă și organizații internaționale, precum și prin investiții în servicii, formarea specialiștilor și schimbarea atitudinilor publice. Numărul copiilor din instituții a scăzut dramatic, de la 17.000 în 1995 la doar 508 în 2024, în timp ce îngrijirea familială s-a dezvoltat constant. De asemenea, s-a redus semnificativ numărul instituțiilor mari, iar populația a devenit mai conștientă de impactul negativ al instituționalizării. Studiile arată o susținere tot mai mare pentru menținerea copiilor în familii biologice și extinse sau substitutive, ceea ce reflectă o schimbare profundă în cultura protecției copilului din Moldova⁷.

MESAJ CHEIE

Tânăr ieșit din sistemul de îngrijire - o persoană, de obicei peste 18 ani, care și-a petrecut copilăria integral sau parțial într-o formă de plasament de tip rezidențial sau de tip familial (de exemplu internate, centre de plasament, școli auxiliare, case comunitare, asistentă parentală profesionistă sau case de copii de tip familial), și care a ieșit din sistemul de îngrijire. În contextul Republicii Moldova, vârsta tinerilor poate fi și mai mică de 18 ani, având în vedere situația frecventă a copiilor de 14-15 ani care fizic au ieșit din plasament pentru a merge la o instituție de învățământ (școală profesională, colegiu sau liceu) și, așa cum va arăta studiul, consideră că acest transfer este echivalent cu ieșirea din sistemul de îngrijire.

Tinerii care au ieșit din sistemul de îngrijire, fie din plasament de tip rezidențial sau de tip familial, considerați persoane cu experiență trăită, constituie unul dintre cele mai importante grupuri interesate reforma sistemului de îngrijire. Experiența și perspectivele acestora ar trebui să fie plasate în centrul agendei de reformă asigurându-le o platformă pentru a-și exprima nevoile, preocupările și oportunitatea de a contribui la dezvoltarea unor politici mai eficiente și mai relevante pentru viitorul lor. În Republica Moldova, au fost mai multe încercări ale tinerilor de a se asocia fie în grupuri de suport, consilii, rețele sau asociații, însă din diverse motive nu s-a putut asigura durabilitatea și sustenabilitatea unor astfel de inițiative.

Cu suportul CTWWC, doi tineri cu experiență trăită din Republica Moldova au fondat rețeaua tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, Youth & Experience (Y&E), care a fost înregistrată oficial ca și asociație obștească în februarie 2024. CTWWC Moldova susține dezvoltarea și realizarea obiectivelor organizației Y&E și un prim pas în acest sens a fost planificarea și realizarea unui studiu participativ, dedicat tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, ale cărui rezultate sunt descrise în acest raport. Concluziile și recomandările studiului au intenția de a contribui la sustenabilitatea Y&E, de a identifica modalitățile prin care rețeaua ar putea să implice și să sprijine tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova dar și valorificarea experienței tinerilor pentru îmbunătățirea serviciilor dedicate copiilor și tinerilor fără ocrotire părintească.

Conform datelor furnizate de Biroul Național de Statistică, la 1 ianuarie 2024, populația Republicii Moldova era de 2 423 300 persoane, dintre care 508 700 mii erau copii cu vârsta cuprinsă între 0-17 ani. Din totalul acestor copii, 33 830 sunt separați de părinți, iar 11 621 sunt înregistrați ca fiind în situație de risc. În anul 2024, 1 930 copii au ieșit din serviciile de plasament planificat din diverse motive cum ar fi atingerea majoratului, continuarea studiilor, reintegrarea în familia biologică ori extinsă, schimbarea formei de

⁷Changing the Way We Care (2023), *Raportul Conferinței Finanțarea Serviciilor Sociale pentru Copii și Familii în Contextul Agendei de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană*, <https://bettercarenetwork.org/library/social-welfare-systems/cost-of-care-and-redirection-of-resources/finan%C8%9Barea-serviciilor-sociale-pentru-copii-%C8%99i-familii-%C3%AEn-contextul-agendei-de-asociere-republica>

plasament sau alte motive. Este de menționat că 40% dintre copiii care au părăsit serviciile de plasament planificat în 2024 sunt incluși în categoria „alte motive”, ceea ce înseamnă că nu se regăsesc în motivele ieșirii enumerate în tabel. Datele sunt prezentate în tabelul 1 și au fost extrase din *Raportul cu privire la copiii aflați în situație de risc și copiii separați în anul 2024 – CER 103*⁸:

Tabel 1. Copii ieșiți din serviciile de plasament planificat conform tabelului 8, CER 103, 2024

Indicator	TOTAL	Tutelă/ Curatelă	Plasament de tip familiar (APP, CCTF)	Plasament de tip rezidențial
Copii ieșiți din servicii de plasament planificat – total	1930	1044	378	508
Motivele ieșirii din servicii de plasament planificat:				
împlinire a majoratului	521	362	87	72
(re)integrați în familia biologică	261	46	68	147
adoptați	79	38	36	5
plasați sub tutelă/curatelă	103	-	24	79
plasați în servicii de tip familial (APP,CCTF)	131	31	-	100
plasați în instituții de tip rezidențial	42	15	27	-
înmatriculați la studii în licee, colegii, școli profesionale	18	-	-	18
instituții de învățământ superior				
pe motiv de absolvire a instituției rezidențiale, din care:	3	-	-	3
înmatriculați la studii în licee				0
înmatriculați la studii în școli profesionale				2
înmatriculați la studii în colegii				0
plasați în câmpul muncii				0
nu lucrează și nu învață				1
Alte motive	772	552	136	84

Este important de menționat că ieșirea dintr-un serviciu de plasament planificat, chiar dacă acesta este plasament într-un serviciu de tip rezidențial, nu este echivalentă cu ieșirea unui copil sau tânăr din sistemul de îngrijire, deși, frecvent, inclusiv în rândul tinerilor, există confuzie în a face această distincție.

Din datele colectate și prezentate în rapoartele statistice oficiale este dificil să înțelegem cu exactitate care este numărul tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, având în vedere prevederile cadrului normativ prin care protecția copilului se asigură până la vârsta de 18 ani, dar luând în considerație și excepțiile prevăzute de serviciile de plasament de tip familial, asigurarea îngrijirii tânărului ar putea fi extinsă până la finalizarea anului de studii⁹. Dificultatea derivă și din schimbarea formei de plasament sau înmatricularea copiilor la o instituție de învățământ, după ”absolvirea” instituției rezidențiale. Astfel, ieșirea tânărului din sistemul de îngrijire este o etapă complexă ce necesită atenție și eforturi intenționate pentru adaptarea tinerilor la o viață independentă în societate. La această etapă, tinerii, dar și copiii, se confruntă cu multiple provocări și, prin urmare, necesită suport adecvat pentru a deveni o voce activă și pentru a participa în mod eficient la toate reformele naționale care îi afectează.

Cadrul normativ din Republica Moldova prevede câteva măsuri de suport pentru tranziția tinerilor spre viața independentă și pentru susținerea educației acestora. În mod specific:

⁸Ministerul Muncii și Protecției Sociale din Republica Moldova, CER 103, Raportul cu privire la copiii aflați în situație de risc și copiii separați în anul 2024, p. 16, <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2025/04/Raportul-statistic-anual-nr.-103-%E2%80%93-%D0%A1opii-aflati-in-situatie-de-risc-si-copii-separati-de-parinti-pentru-anul-2024.pdf>

⁹Legea nr. 140/2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139010&lang=ro#

- Legea nr. 140/2013 prevede o perioadă de pregătire a tranziției copiilor către viața independentă, începând cu 16 ani, deși nu se indică acțiuni concrete ce ar trebui să facă parte din pregătire;
- Regulamentele-cadru pentru servicii de plasament de tip familial (HG nr. 760/2014, HG nr. 51/2018, HG nr. 81/2023) și de tip rezidențial (HG nr. 885/2015, HG nr. 591/2017) prevăd continuarea plasamentului tânărului în unele servicii și după 18 ani, dacă acesta este înmatriculat la studii liceale sau la școli profesionale și colegii. Plasamentul poate continua fie până la sfârșitul anului când tânărul împlinește 18 ani sau până la terminarea studiilor;
- Suport sub formă de beneficii financiare dacă tânărul are statutul de copil rămas fără ocrotire părintească stabilit până la 18 ani și dacă este înmatriculat la studii. În acest caz tânărul poate conta pe câteva tipuri de indemnizații și burse (HG nr. 132/2020, HG nr. 1009/2006).

Alte forme de suport sau consiliere pentru tinerii ieșiți din sistem, pe perioada după împlinirea vârstei de 18 ani, nu sunt prevăzute de cadrul normativ prezent.

Analiza prevederilor cadrului normativ pentru copii în pregătirea ieșirii din sistem sau pentru tinerii cu experiență trăită în sistemul de îngrijire, inclusiv limite în asigurarea interesului superior al copilului și recomandări pentru completări este prezentată în Anexa 1, în care am revizuit următoarele acte normative:

- Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului
- Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți
- HG nr. 132/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru unele categorii de copii și tineri
- HG nr. 378/2018 la stabilirea și plata indemnizației zilnice pentru copii
- HG nr. 1009/2006 cu privire la cuantumurile burselor, soldele lunare altor forme de ajutoare sociale pentru studenții din instituțiile de învățământ superior, elevii din instituțiile de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar, profesional tehnic secundar și persoanele care studiază în învățământul postuniversitar
- Hotărârile Guvernului privind aprobarea regulamentelor-cadru cu privire la organizarea și funcționarea mai multor servicii sociale (asistență parentală profesionistă, casa de copii de tip familial, tutelă/curatelă, casa comunitară, centre de plasament, instituții rezidențiale) – HG nr. 760/2014, HG nr. 51/2018, HG nr. 81/2023, HG nr. 885/2015, HG nr. 591/2017, HG nr. 432/2007.

III. Cadrul metodologic al studiului

În perioada septembrie – decembrie 2024, Y&E a realizat un studiu participativ pentru a înțelege mai bine nevoile, interesele și prioritățile tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova. Acest studiu, conceput și realizat de Y&E cu sprijinul CTWWC, are scopul de a permite Y&E să-și actualizeze obiectivele inițiale¹⁰ și să dezvolte misiunea, viziunea, strategia și agenda de advocacy.

3.1 Obiectivele și metodologia studiului

Studiul are ca **obiectiv de cercetare** facilitarea interacțiunii fondatorilor Y&E cu alți tineri ieșiți din sistemul de îngrijire, pentru a determina domeniile prioritare ale rețelei, agenda de advocacy și cum ar trebui rețeaua Y&E să funcționeze.

Pentru a informa obiectivul de cercetare, studiul a urmărit să răspundă la următoarele **întrebări de cercetare**:

1. Care sunt punctele forte, nevoile și provocările în rândul tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova?
2. Care sunt modalitățile prin care rețeaua tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, Y&E ar putea să-i implice și să-i sprijine pe tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova – în calitate de platformă pentru advocacy și suport?

Pentru a răspunde la întrebările de cercetare a fost utilizată o combinație de metode de colectare a datelor, discuție de focus grup și completarea unui chestionar, iar acestea au fost utilizate în dependență de sensibilitatea informației, complexitatea sau subiectivismul potențial al răspunsului așteptat. Procesul de planificare de la setarea obiectivului de cercetare până la identificarea metodelor de colectare a datelor și setare a eșantionului pot fi consultate în *Anexa 2. Dezvoltarea metodologiei studiului - de la întrebări la metode*.

Ghidul pentru focus grup (Anexa 3) a fost elaborat de către consultanta în sociologie și protecția copilului, cu contribuții din partea tinerilor cu experiență trăită de la Y&E și a echipei CTWWC Moldova și Global. În mod intenționat, întrebările din ghidul pentru focus grup au fost construite pentru a identifica punctele forte ale tinerilor și pentru a ghida discuția spre generarea reflecțiilor tinerilor despre cum ar trebui să arate un sistem de îngrijire ideal, fără a include întrebări directe și sensibile despre experiența personală din sistemul de îngrijire. Un număr de 26 de tineri au participat la trei discuții de focus grup, două organizate în Chișinău și un focus grup a avut loc în nordul Republicii Moldova, la Edineț. Tinerii au participat în mod voluntar, au fost identificați și invitați la focus grupuri de către facilitatoarea discuțiilor în colaborare cu alte organizații neguvernamentale din Republica Moldova care oferă programe de sprijin tinerilor. Tinerii au trecut printr-un proces de exprimare a consimțământului informat înainte de a începe discuțiile. Discuțiile au fost înregistrate, iar înregistrările au fost transcrise și analizate tematic pentru a identifica temele principale relevante pentru întrebările de cercetare. Părerile tinerilor participanți la discuțiile de focus grup colectate sunt incluse în acest raport, în mod anonim, sub formă de citate încadrate în casete albastre.

Chestionarul pentru studiu (Anexa 4) a fost elaborat de către tinerii de la Y&E în colaborare cu echipa CTWWC și coordonate cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Este structurat în patru secțiuni: (1) date demografice, (2) situația actuală privind educația, ocupația, capacitatea financiară, etc, (3) forma de plasament și suportul la ieșirea din sistem și (4) bunăstarea. Este de menționat că secțiunea 4.2.1 *Bunăstarea*, include un instrument de cercetare elaborat de către CTWWC în mod participativ cu copii și tineri cu experiență trăită, și cuprinde o listă de întrebări privind diferitele aspecte ale bunăstării, adaptate pentru copii și tineri cu experiență trăită¹¹. De asemenea, întrebările din această secțiune au fost deja utilizate în alte cercetări, pentru a evalua bunăstarea îngrijitorilor și a copiilor după reintegrarea în familii. Astfel de

¹⁰ Obiectivele rețelei Y&E sunt: (1) Promovarea și susținerea intereselor tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire; (2) Dezvoltarea și menținerea colaborărilor dintre tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire și autoritățile publice; (3) Consolidarea vocilor tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire în Republica Moldova; (4) Crearea unor sisteme de sprijin social pentru tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire.

¹¹ CTWWC (2021), *Child- and Adolescent-Defined Well-Being: Designing a household survey with children and young people*, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2022-07/299.081>

studii¹² au avut loc în Republica Moldova, Kenya și Guatemala și permit o comparație cu rezultatele din acest studiu. Astfel, unele întrebări au fost adaptate sau excluse pentru a reflecta contextul național și situațiile reale ale tinerilor care deja au ieșit din sistemul de îngrijire. În cadrul studiului, 30 de tineri au completat chestionarele printr-un exercițiu de la egal la egal, inclusiv urmând un proces de exprimare a consimțământului informat, unde fondatorii Y&E au fost și cei care au inclus răspunsurile de la tineri în varianta electronică a chestionarului. Participanții au fost identificați în mare parte prin contactele proprii ale fondatorilor rețelei Y&E, tineri pe care i-au cunoscut în perioada aflării în sistemul de îngrijire, dar și prin recomandări din partea instituțiilor administrației publice. Rezultatele deidentificate au fost colectate și analizate folosind statistici descriptive pentru a înțelege frecvența răspunsurilor și variațiile în funcție de caracteristicile respondenților. Informațiile colectate din chestionare sunt reprezentate în formă agregată pe parcursul acestui raport sub formă de tabele și figuri.

3.2 Participanți

În total **56 de tineri cu experiență trăită și-au exprimat părerile în cadrul studiului**, prin participarea la discuțiile de focus grup sau prin completarea chestionarului. Vârsta medie a participanților la studiu este de 21.7 ani, unde cea mai mică vârstă este de 15 ani și cea mai mare este de 27 ani (figura 1), dintre care 39 sunt fete/femei și 17 – băieți/bărbați (figura 2), provenind de pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Figura 1. Vârsta participanților, frecvența răspunsurilor

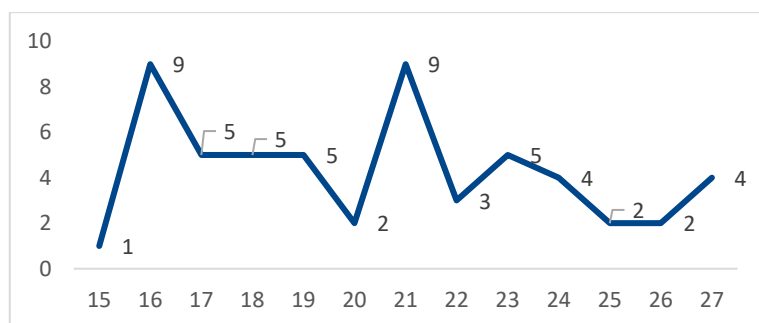
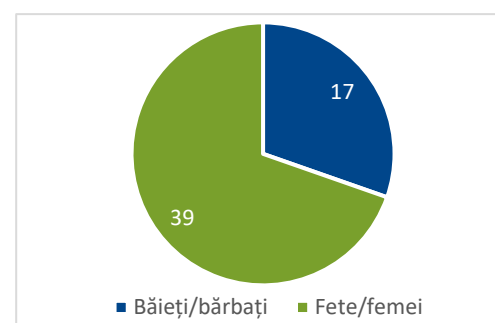

Figura 2. Genul participanților

Cei mai mulți dintre tineri locuiesc în orașe (32), 21 sunt în mediu rural și trei au emigrat (figura 3). Pentru ultimul nivel de educație absolvit avem informații doar de la 30 de tineri care au completat chestionarul. Majoritatea tinerilor (21) au absolvit un colegiu sau o școală profesională. Studiile liceale sau universitare nu sunt opțiuni frecvente în rândul tinerilor (figura 4). Totodată, 14 tineri sunt angajați în câmpul muncii, patru sunt studenți, șapte nu aveau o ocupație la momentul interviului, doi au o incapacitate de muncă, iar trei tineri au refuzat să ofere un răspuns (vezi figura 19, pag 25).

Figura 3. Mediul de trai

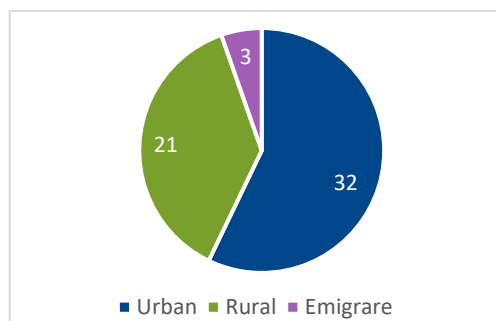
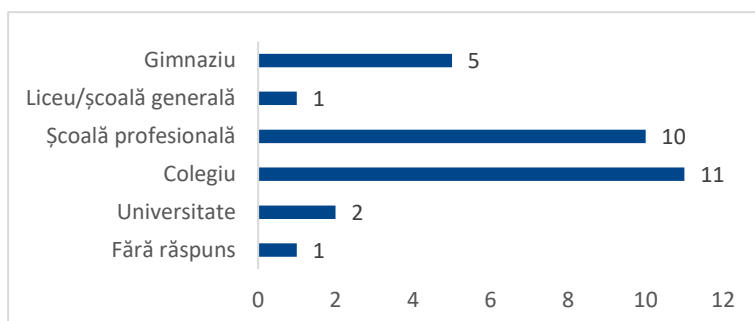

Figura 4. Ultimul nivel de educație absolvit

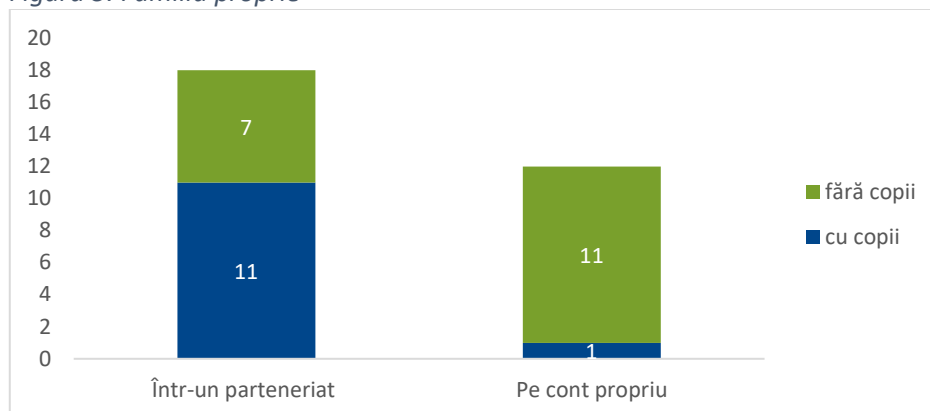

Dintre tinerii care au completat chestionarul, 18 sunt într-o formă de parteneriat, fie sunt căsătoriți, fie într-o relație sau concubinaj, iar 11 dintre ei au proprii copii, cu vârste între câteva luni și șase ani. 12 tineri nu

¹² CTWWC (2024), Year 5 Household Survey. Understanding caregiver protective factors and child wellbeing amongst families in Guatemala, Kenya and Moldova, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-05/ctwwc>

aveau un partener la momentul completării chestionarului și s-a identificat o tânără care este singură responsabilă de copilul său. Dintre tinerii cu proprii copii, majoritatea au câte un copil, iar trei persoane au câte doi copii.

Figura 5. Familia proprie

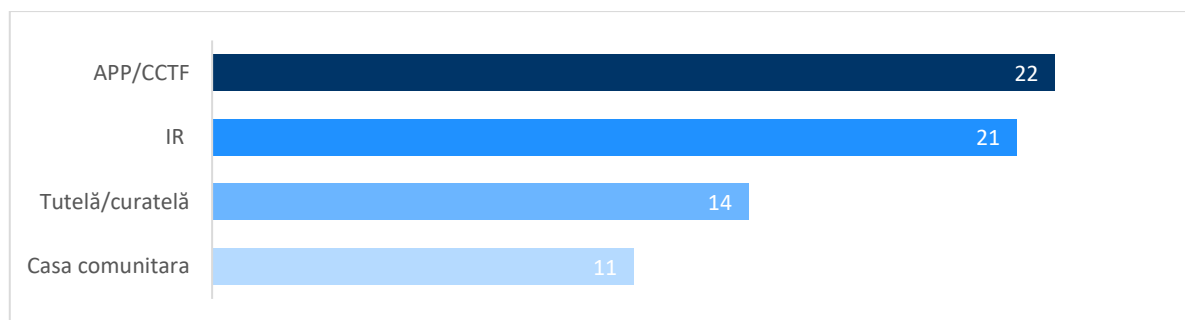

Tinerii au răspuns la setul de întrebări formulate în conformitate cu recomandările Grupului ONU de la Washington privind statisticile referitoare la dizabilități (WG-SS) despre dificultățile lor funcționale. Grupul Washington scoate în evidență că „dizabilitatea este un proces complex și dinamic care prezintă provocări considerabile pentru colectarea datelor... [Este] în prezent conceptualizat ca rezultat al interacțiunii dintre o persoană cu o limitare funcțională (dificultăți în realizarea activităților funcționale de bază) și un mediu neacomodat, care are ca rezultat incapacitatea de a participa pe deplin în societate.” WG-SS oferă o modalitate scurtă și standardizată de a întreba despre dificultățile cu care se confruntă un individ în funcționarea zilnică, acoperind domeniile vederii, auzului, mobilității, memoriei/concentrării, îngrijirii de sine și comunicării. Urmând îndrumările Grupului Washington, un respondent este considerat ca având o dizabilitate dacă are „multe dificultăți” sau „nu poate [funcționa] deloc” în unul sau mai multe domenii. Se recunoaște că acesta nu este același cu statutul medical sau legal al persoanelor cu privire la dizabilitate, nici cu propria lor opinie dacă se identifică ca având o dizabilitate. Este folosit aici ca o abordare simplă și validată pentru colectarea datelor privind dizabilitățile în cadrul acestui tip de studiu¹³.

27 de tineri au oferit răspunsuri la aceste întrebări, dintre care patru respondenți au un tip de dizabilitate, ceea ce reprezintă o pondere de 14% în cadrul grupului de tineri cu experiență trăită. În cadrul studiului, au fost identificate două persoane cu o dizabilitate în unul din domeniile de mobilitate sau memorie/concentrare, o persoană cu dizabilitate în două domenii (memorie și auz) și o persoană - în toate cele șase domenii.

Cei mai mulți dintre tinerii participanți, atât la focus grupuri cât și la sondajul prin chestionare, au avut experiență trăită în servicii de plasament de tip familial – asistență parentală profesionistă (APP) și casa de copii de tip familie (CCTF) – 22 de tineri, iar 21 de tineri în diferite tipuri de instituții rezidențiale (IR). Totodată, șase tineri au fost plasați în două sau mai multe forme de plasament (figura 6).

Figura 6. Forma de plasament a participanților, după frecvența răspunsurilor

¹³ <https://www.washingtongroup-disability.com/resources/methodology/>

3.3 Considerații etice

În cadrul acestui studiu, considerațiile etice au inclus mai multe măsuri și instrumente pentru asigurarea confidențialității, anonimității, siguranței și protecției tinerilor participanți. În această listă se conțin următoarele dimensiuni etice:

1. au fost excluse orice întrebări sensibile sau care fac trimitere directă la experiența trăită în sistemul de îngrijire, atât în cadrul focus grupurilor, cât și în chestionare;
2. a fost elaborat un protocol pentru facilitator privind oferirea unui răspuns adecvat în cazul unor raportări sensibile;
3. interviatorii au participat la o instruire privind aplicarea codului de conduită și garantarea siguranței și le-a fost oferit un protocol pentru escaladarea potențialelor situații de abuz sau exploatare, în cazul în care ar fi identificat vreo raportare din partea tinerilor în procesul de colectare a datelor;
4. tuturor participanților li s-a prezentat contextul și scopul cercetării și s-au oferit răspunsuri la orice întrebări. De asemenea, interviatorul/facilitatorul a discutat formularul de consimțământ și s-a asigurat că participarea în studiu este una voluntară și informată. Toți participanții și-au dat acordul de a participa la studiu prin consimțământ informat (Anexa 5);
5. datele cu caracter personal (prenumele, numele, nr. de telefon) au fost prelucrate asigurând accesibilitate limitată și perioadă scurtă de stocare doar pentru a informa procesul de validare a datelor. În prezent, datele cu caracter personal au fost șterse;
6. pentru a asigura anonimitatea, datele au fost deidentificate imediat după validare și au rămas anonime în procesul de analiză a datelor și elaborare a prezentului raport;
7. datele acestui studiu au fost stocate în siguranță și sunt făcute publice în acest raport doar în formă agregată și nu conțin informații personale care ar putea identifica direct un participant.

3.4 Limite ale studiului

Având în vedere utilizarea metodei de eșantionarea prin conveniență, constatările studiului nu reflectă opiniile colectivității totale la nivel național, însă au valoarea de a oferi un tablou al percepțiilor subiective și unice ale tinerilor cu experiență trăită despre bunăstarea lor, serviciile de suport, sugestii și recomandări pentru alți tineri, inclusiv pentru fondatorii rețelei Y&E, dar și pentru specialiștii din sistemul de îngrijire.

Cu suportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, structurile teritoriale – ATAS-uri și STAS-uri – au împărtășit cu echipa de interviatori aproximativ 80 de contacte ale tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire. Din păcate, foarte puține numere de telefon ale tinerilor mai erau funcționale și un număr redus de persoane au răspuns la un număr de telefon necunoscut – cel al interviatorilor.

Echipa de interviatori s-a confruntat cu multă reticență din partea tinerilor în a accepta exprimarea părerilor lor prin intermediul chestionarului. S-a planificat o colectare de date de la egal la egal, interviatorii fiind ei înșiși tineri cu experiență trăită, deoarece am sperat că o astfel de abordare va crește participarea la sondaj. Cu toate acestea, nu este clar în ce măsură această abordare a crescut într-adevăr încrederea și deschiderea tinerilor. 115 tineri au fost contactați pentru a participa la sondaj, dintre care 26 au fost de acord să participe în focus grupuri și 30 să fie intervievați prin completarea chestionarului. Dintre motivele invocate ale refuzului menționăm neîncrederea că răspunsurile și părerea lor ar schimba ceva și frica că experiențele personale ar rămâne cu adevărat anonime. Tinerii cu experiență trăită sunt extrem de preocupați de păstrarea confidențialității și au frica de etichetare și stigmatizare. De asemenea, tinerii sunt reticenți în a discuta trecutul lor, simțind că acest subiect este dureros și o experiență negativă (după cum vom vedea și în capitolul 4.4). Totodată, atitudinea față de studii și chestionare vine și dintr-o practică în care se colectează răspunsuri de la copii sau tineri, dar apoi nu sunt implicați în discuții de reflecție, nu participă la formularea concluziilor și diseminarea informațiilor. Acest nivel de refuzuri este similar cu alte studii pe care CTWWC le-a desfășurat în Moldova și evidențiază o atitudine predominant reticentă față de cercetare și în special în domeniul îngrijirii copiilor.

IV. Despre viața tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire

În cadrul studiului, ne-am propus să aflăm mai multe detalii despre tranziția tinerilor de la viața în sistemul de îngrijire spre viața independentă și anume documentarea părerilor tinerilor privind următoarele aspecte:

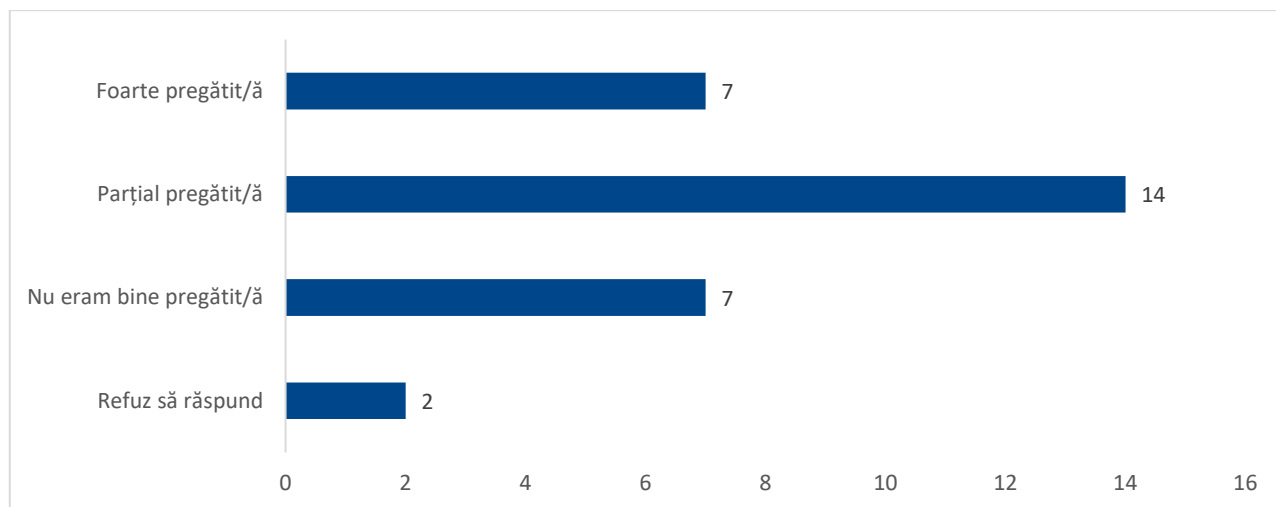
- tranziția către o viață independentă, inclusiv care ar putea fi elementele unui sprijin ideal;
- bunăstarea tinerilor și acoperirea necesităților de bază;
- bariere în asocierea cu semenii și potențiali catalizatori pentru a facilita asocierea între tinerii cu experiență trăită;
- subiectele de advocacy pe care ar dori să le promoveze sau pe care le-ar susține.

4.1 Reflecțiile tinerilor cu privire la **tranziția** către o viață independentă

Pentru tinerii care au crescut în sistemul de îngrijire, provocările sunt multiple: adaptarea la o nouă viață independentă, gestionarea emoțiilor legate de separare, identificarea sau construirea unei rețele de suport, adaptarea la un nou regim de viață, la noi condiții de trai, toate acestea în contextul continuării studiilor și integrarea pe piața muncii.

Majoritatea tinerilor s-au simțit parțial pregătiți pentru începerea vieții independente, un număr de șapte tineri fiind în extreme, fie foarte bine pregătiți, fie nu erau bine pregătiți (figura 7). Este de menționat că nu s-a observat o corelare cu vârsta sau cu un anumit tip de plasament, care ar fi putut determina o pregătire mai bună sau mai puțin bună.

Figura 7. Nivelul de pregătire al tinerilor pentru viața independentă, după frecvența răspunsurilor

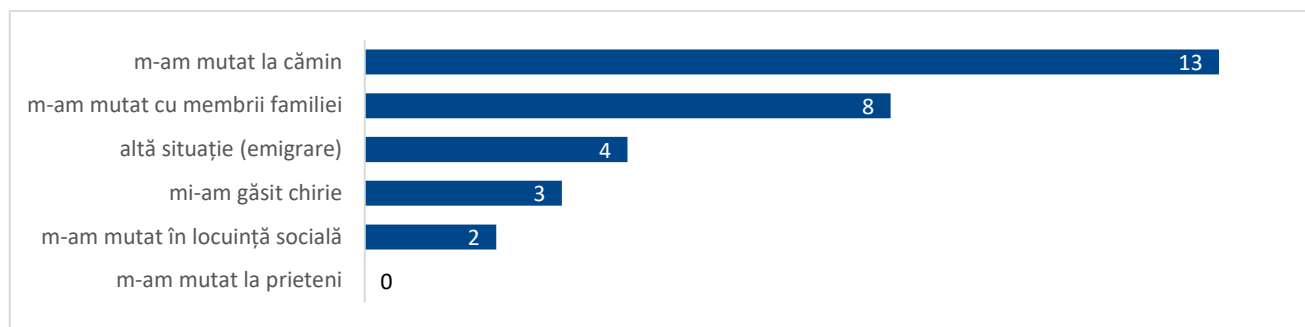
Tinerii ne-au oferit mai multe informații despre cum a avut loc ieșirea din sistemul de îngrijire (tabelul 2). Deși sistemul de îngrijire presupune o formă de plasament și protecție până la 18 ani, opt dintre cei 30 de tineri consideră că ieșirea din sistem a fost o decizie personală și s-a întâmplat la o vârstă între 14 și 18 ani. Totodată, a fost îmbucurător să aflăm că au fost șase tineri cu vârste sub 18 ani care au ieșit din sistem pentru că s-au reintegrat în familie.

Tabel 2. Vârsta și motivul ieșirii din sistemul de îngrijire

Vârsta la care am ieșit din sistemul de îngrijire	Forma de plasament în care mă aflu	Motivul ieșirii din sistemul de îngrijire	Acțiunea imediat următoare ieșirii
11 – 14 ani (5 tineri)	- Instituție rezidențială (3) - Tutelă/curatelă (1) - Tip familial + rezidențial (1)	- Reintegrare în familie (4) - Decizie personală (1)	- M-am mutat cu membrii familiei (4) - M-am mutat la cămin (1)
15 – 17 ani (12 tineri)	- Casă comunitară (4) - APP/CCTF (3) - Instituție rezidențială (3) - Tip familial + rezidențial (2)	- Împlinirea vârstei de majorat (6) - Decizia personală (4) - Reintegrarea în familie (1) - Căsătorie (1)	- M-am mutat la cămin (6) - M-am mutat cu membrii familiei (3) - M-am mutat în locuință socială (1) - Emigrare (1) - Altă situație (1)
18 – 22 ani (13 tineri)	- APP/CCTF (5) - Tip familial + rezidențial (3) - Casă comunitară (2) - Tutelă/curatelă (2) - Instituție rezidențială (1)	- Împlinirea vârstei de majorat (4) - Decizia personală (3) - Probleme de adaptare (2) - Alte motive (2) - Reintegrarea în familie (1) - Înmatricularea la studii (1)	- M-am mutat la cămin (7) - Mi-am găsit chirie (3) - M-am mutat în locuință socială (1) - M-am mutat cu membrii familiei (1) - Emigrare (1)

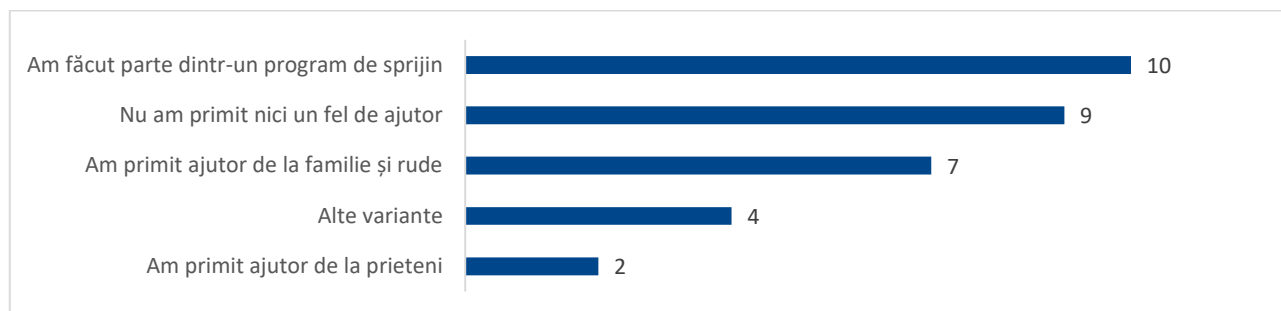
Spațiul de locuit este o mare provocare pentru tinerii din sistemul de îngrijire și soluțiile practice pe care le-au găsit sunt mutarea cu membrii familiei (8), mutarea la căminul de la colegiu sau școala profesională (13), locuința socială (2) sau chiria (3) fiind accesibile pentru foarte puțini tineri (figura 8).

Figura 8. Acțiunea imediat următoare ieșirii din sistemul de îngrijire, după frecvența răspunsurilor

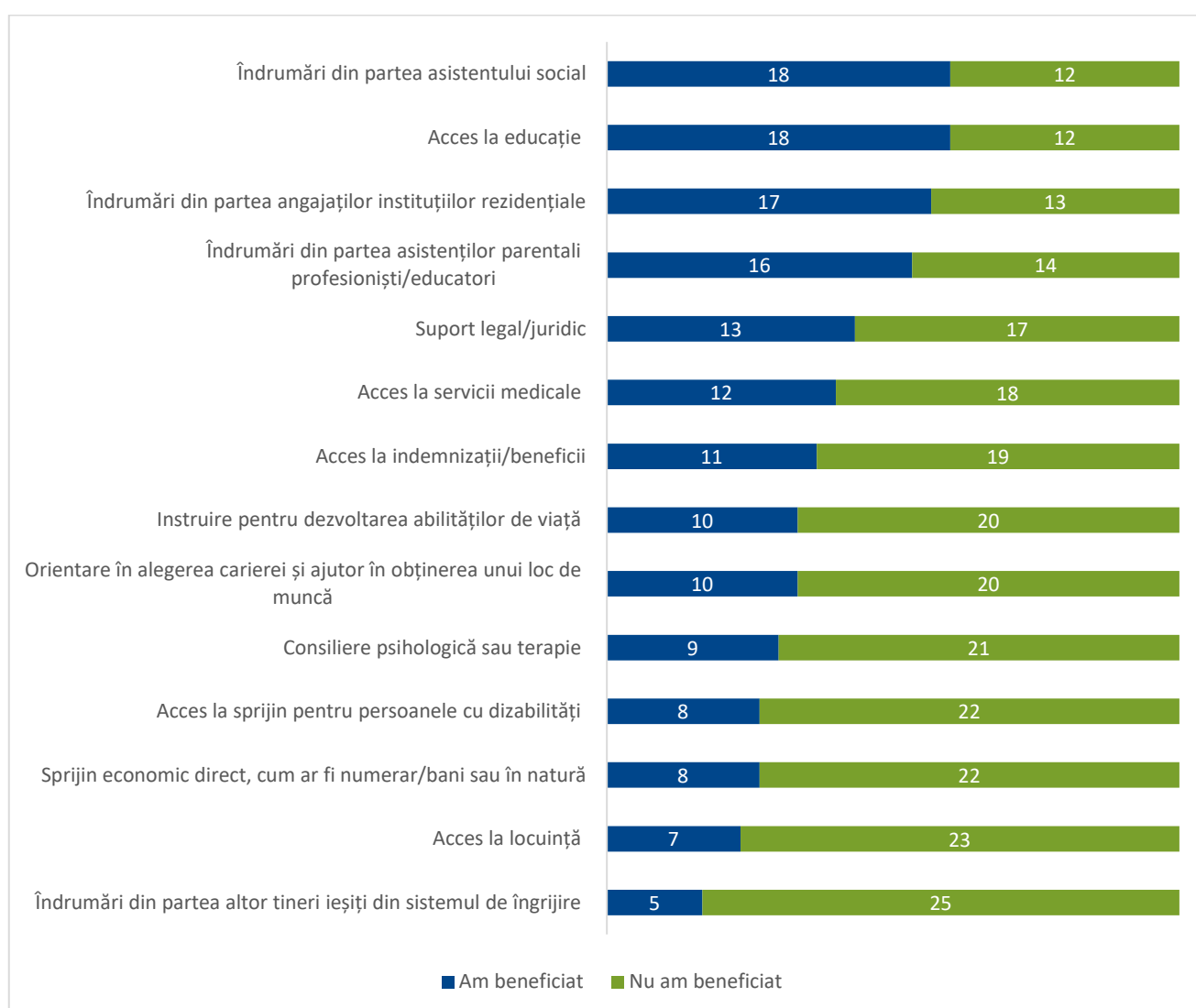
Căutând susținere în perioada imediat după ieșirea din sistemul de îngrijire, zece tineri ne-au spus că au făcut parte dintr-un program de sprijin oferit de organizații neguvernamentale, iar nouă tineri au declarat că nu au primit nici un fel de ajutor (figura 9).

Figura 9. Sprijin primit imediat după ieșirea din sistemul de îngrijire, frecvența răspunsurilor

Din analiza mai detaliată a acțiunilor de pregătire pentru viața independentă, reiese faptul că tinerii au beneficiat cel mai frecvent de servicii de consiliere și orientare vocațională de la specialiștii cu care au interacționat cel mai des, în dependență de forma de plasament, respectiv de la asistenții sociali, specialiștii din instituții rezidențiale sau de îndrumări de la asistenții parentali profesioniști/părinții educatori, deși aceasta nu a fost realitatea pentru toți tinerii din studiu, doar pentru 16-18 dintre ei (figura 10). Deși 23 de tineri din cei 30 intervievați au absolvit colegiul (11), școala profesională (10) sau universitatea (2), doar 18 consideră că au beneficiat de diverse servicii de sprijin și ghidare pentru înscrierea la instituții educaționale sau pentru luarea deciziilor în alegerea școlii. Este importantă percepția tinerilor referitor la sprijinul economic și indemnizații, deși acestea sunt prevăzute pentru toți tinerii din sistemul de îngrijire cu un statut stabilit, ei consideră fie că nu au beneficiat de acestea (22), fie că nu au fost informați despre drepturile lor (19). Dezvoltarea abilităților de viață independentă, alegerea unei profesii, identificarea unui loc de muncă și a unui spațiu de locuit sunt nevoi stringente pentru tinerii lipsiți de ocrotire părintească, dar răspunsurile tinerilor denotă faptul că serviciile care asigură asistență și suport în aceste domenii nu sunt accesate sau nu sunt suficiente.

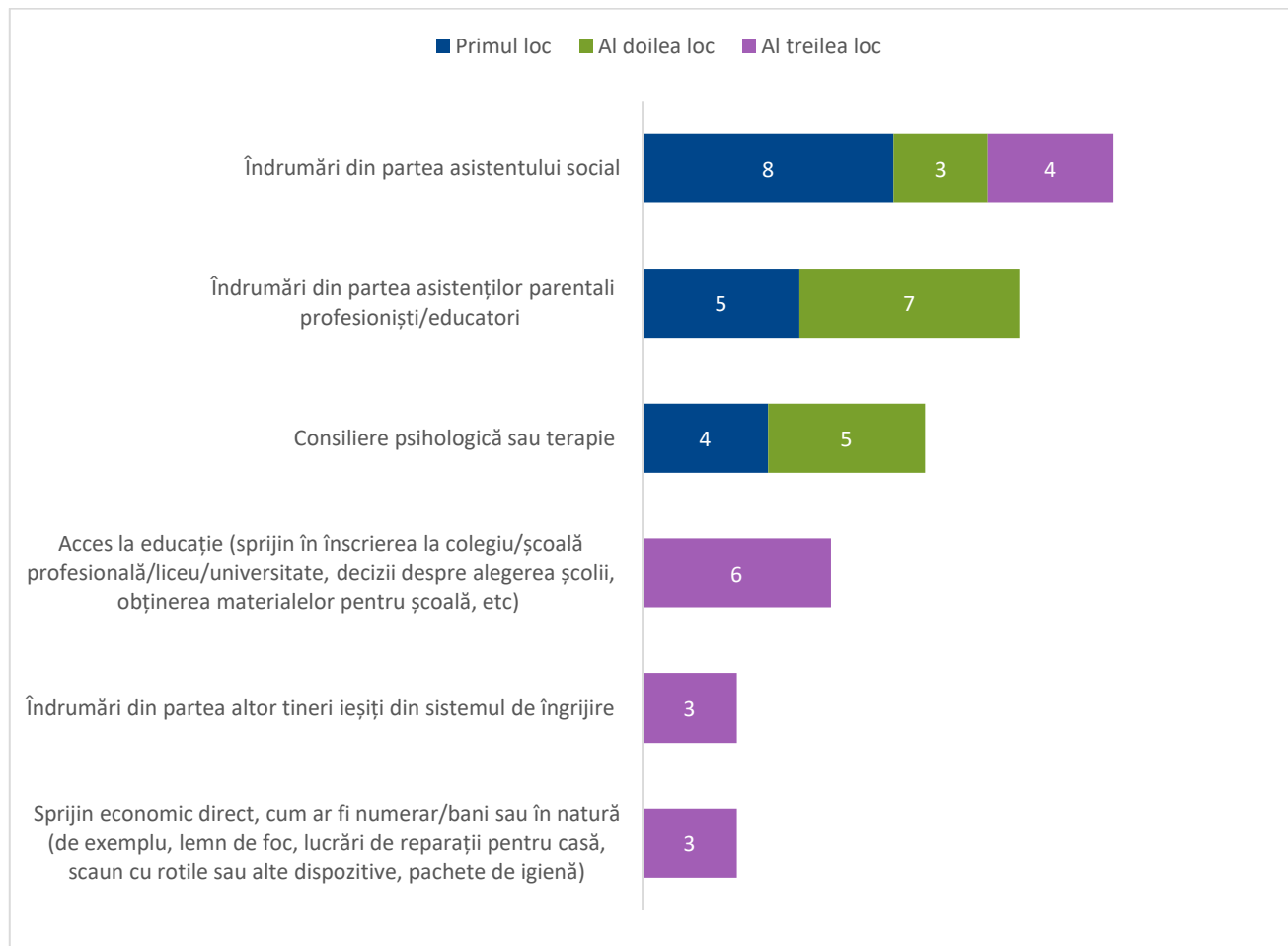
Figura 10. Asistență (servicii și prestații) pentru tranziția la viață independentă, frecvența răspunsurilor

Tinerii ne-au ajutat să înțelegem care tipuri de suport au contribuit cel mai mult, din punctul lor de vedere, la **tranziția** către o viață independentă și la integrarea în societate. Dorința de a primi o "vorbă bună" (suport emoțional și apreciativ) și consiliere vocațională din partea specialiștilor sunt menționate ca fiind cele mai importante moduri de asistență, ceea ce ne prezintă nevoia și **dorința de atenție și sprijin individualizat**

pentru fiecare tânăr. Menționarea consilierii psihologice și a terapiei exprimă încă o dată nevoia de sprijin emoțional pentru începerea vieții independente în societate (figura 11).

Figura 11. Asistența cu cel mai mare impact pentru tranziția către viața independentă, frecvența răspunsurilor

4.2 Percepția tinerilor privind bunăstarea lor și acoperirea necesităților de bază

4.2.1 BUNĂSTAREA

Bunăstarea generală a omului este un concept multidimensional, ce cuprinde diverse aspecte ale vieții, aceasta poate fi obiectivă sau subiectivă. Bunăstarea obiectivă se referă la indicatori măsurabili ai calității vieții, cum ar fi venitul anual sau diagnosticul de boală. În schimb, bunăstarea subiectivă, adesea numită fericire sau satisfacție a vieții, se bazează pe percepția personală a persoanei asupra propriei vieți. Aceste două tipuri de bunăstare nu coincid întotdeauna. De exemplu, o persoană poate fi considerată în mod „obiectiv” ca având o bunăstare scăzută din cauza problemelor de sănătate sau a sărăciei, dar aceasta în mod subiectiv, se consideră și poate declara că este mulțumită de viața sa. În mod similar, un tânăr poate fi evaluat în mod „obiectiv” ca având o bunăstare ridicată dacă nevoile sale nutriționale și educaționale sunt îndeplinite, dar acesta poate declara că este nemulțumit de situația sa de viață¹⁴.

Din acest considerent, CTWWC a optat pentru îmbinarea mai multor factori ce influențează bunăstarea tinerilor: în primul rând aborbările-cheie de bunăstare comune tuturor, precum sănătatea, fericirea, nevoile fundamentale ce derivă din piramida lui Maslow¹⁵, inclusiv studiile, locul de muncă, iar în al doilea rând, nevoile specifice unui tânăr cu experiență trăită în sistemul de îngrijire - libertatea, alegerea liberă a alimentelor pentru consum, sentimentul de apartenență la familie, sprijinul comunității, existența unei persoane de încredere și suport, sentimentul de siguranță și liniște acasă.

Tinerii care au completat chestionarul s-au autoapreciat, în general, cu o bunăstare pozitivă (1.46 pe o scală de la 0 la 2, unde 2 reprezintă bunăstare mai mare) în toate domeniile de bunăstare analizate: acord și timp liber, nevoi de bază și îngrijire și siguranță (tabelul 3). Totodată, este interesant de observat că toate domeniile de bunăstare au înregistrat scoruri mai mici decât cele constatate în sondajul gospodăriilor efectuat de CTWWC în 2024, la care au participat un grup de 14 copii cu vârsta între 13-18 ani care erau reintegrați în familie sau plasați în APP și beneficiau de suport¹⁶.

Tabel 3. Autoaprecierea bunăstării, scor mediu (scala de la 0 la 2, unde 2 = bunăstare mai mare)

Domenii de bunăstare	Tineri ieșiți din sistemul de îngrijire	Tineri reintegrați în familie sau plasați în APP ¹⁷
Îngrijire și siguranță	1.46	1.79
Nevoi de bază	1.47	1.66
Acord și timp liber	1.46	1.48

O analiză mai detaliată a domeniilor de bunăstare (figura 12), inclusiv și domeniul *Apartenență și Acceptarea de comunitate*, ne permite să constatăm percepțiile tinerilor privind viața lor și acoperirea nevoilor de bază. În figura 12 sunt prezentate rezultatele medii în raport cu afirmațiile specifice la care tinerii au evaluat bunăstarea proprie, dintre care am identificat afirmațiile cu cele mai joase niveluri de bunăstare (scoruri medii de 1.0 – 1.2, marcate cu violet) și afirmațiile cu cele mai înalte niveluri de bunăstare (scoruri medii de 1.7, marcate cu verde). Patru afirmații cu scorurile cele mai mici sunt legate de sentimentul de apartenență și acceptare de către comunitate, sugerându-se că tinerii cu experiență trăită simt că sunt tratați diferit față de ceilalți tineri de vârsta lor și nu sunt acceptați de comunitate, colegii de școală, de muncă și de rude, inclusiv simt lipsa sprijinului din partea acestora. Alte două afirmații cu scorurile cele mai mici se referă la nevoile de bază a tinerilor și indică că ei în general nu au o dietă echilibrată și *”își fac griji că nu vor avea suficienți bani zi de zi”*.

¹⁴ CTWWC (2021), *Child- and Adolescent-Defined Well-Being: Designing a household survey with children and young people*, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2022-07/299.081>

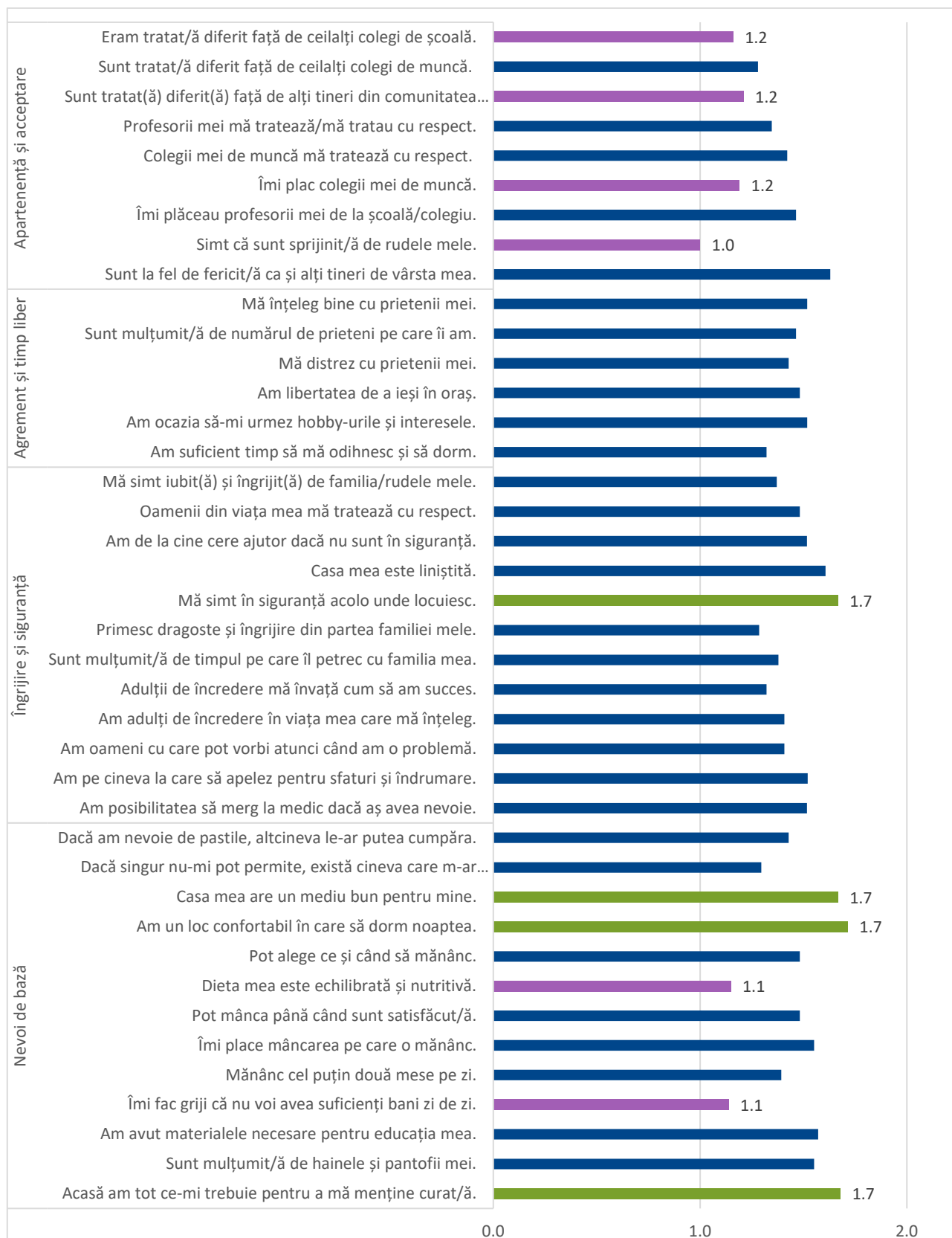
¹⁵ Piramida lui Maslow, accesat pe 15 aprilie 2025, https://ro.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

¹⁶ CTWWC (2024), *Year 5 Household Survey. Understanding caregiver protective factors and child wellbeing amongst families in Guatemala, Kenya and Moldova*, pagina 95-97, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-05/ctwwc>

¹⁷ Rezultatele ajustate din sondajul gospodăriilor efectuat de CTWWC în 2024 pentru a se asigura că aceleași elemente sunt comparate. După cum s-a menționat în secțiunea de metodologie, nu toate întrebările au fost adresate tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, deoarece unele nu erau potrivite sau relevante pentru situația lor.

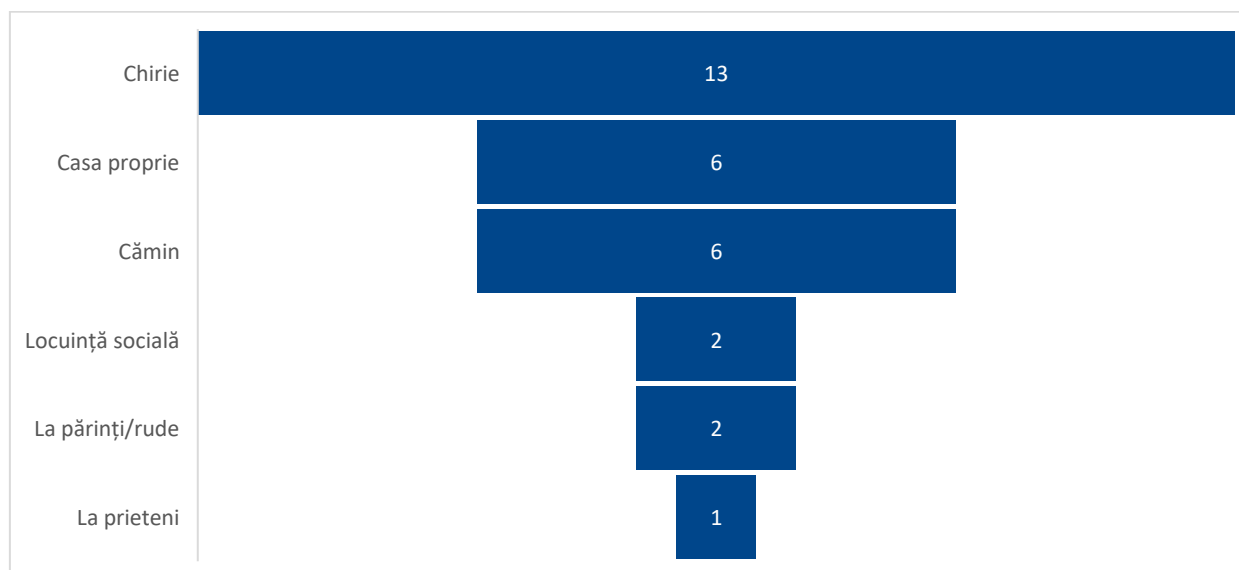
Numitorul comun al tuturor scorurilor mai mari se referă la locul de trai și percepția spațiului propriu ca fiind sigur, confortabil și curat. Ar fi de menționat faptul că dintre tinerii care și-au exprimat opiniile în chestionar, 19 tineri sunt responsabili de propriul spațiu (locuind în chirie sau în casa proprie), 6 stau în cămin, doi locuiesc la părinți/rude, unul la prieteni și doi tineri de 18 și 19 ani stau în locuință socială (figura 13).

Figura 12. Autoaprecierea domeniilor de bunăstare, scor mediu (scala de 0-2, unde 2 = bunăstare mai mare)

Răspunsurile menționate mai sus, referitoare la relația cu familia, din domeniul de bunăstare *Îngrijire și Siguranță*, ar trebui interpretate prin prisma familiei proprii a tinerilor, având în vedere că 10 din respondenți sunt căsătoriți și 11 au propriii copii, majoritatea interpretând afirmațiile ca referindu-se la familia întemeiată deja de ei (vezi figura 5, pagina 14).

Figura 13. Tipul de locuință a tinerilor, după frecvența răspunsului

Tinerii au confirmat în focus grupuri că identificarea unui spațiu de locuit este o nevoie urgentă când ies din sistemul de îngrijire.

Trebuia să ne gândim unde să trăim, asta în primul rând. Nu aveam bani de mâncare, cheltuieli, banii i-am dat pentru cărți și caiete la școală.

Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

4.2.2 FACTORII PROTECTORI

Prezența factorilor protectori¹⁸ în viața tinerilor crește probabilitatea unor rezultate pozitive și reduce consecințele negative în situațiile de confruntare cu riscuri, dificultăți sau crize. În metodologia sondajului copiilor plasați în familii (2024), factorii protectori sunt împărțiți în cinci domenii de bază¹⁹ și pentru prezentul studiu au fost selectate două domenii de cercetare, ca fiind relevante pentru tinerii cu experiență în sistemul de îngrijire și anume:

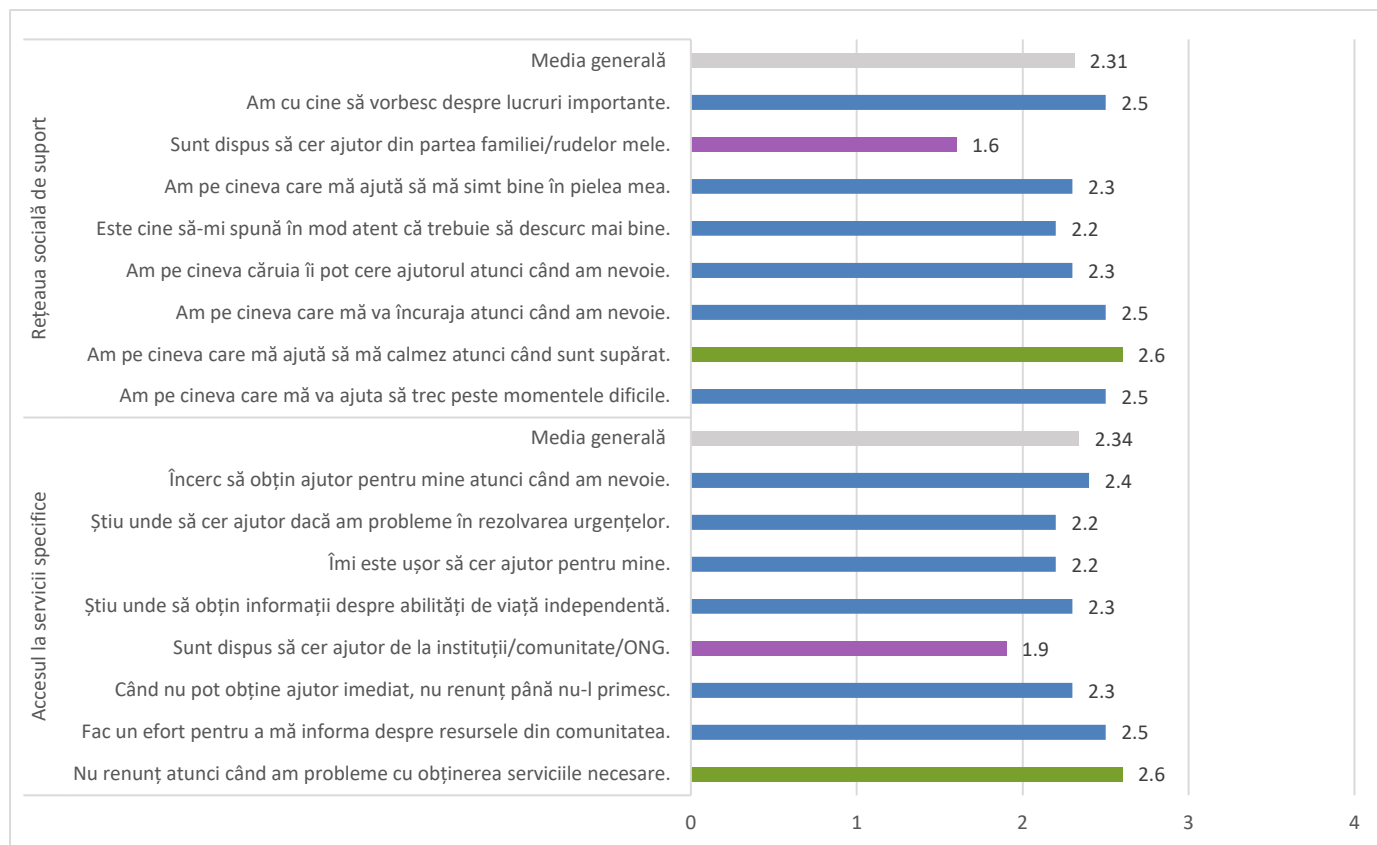
- **Rețeaua socială de suport:** existența unor relații pozitive la care tânărul poate apela pentru sprijin, ghidare și ajutor;
- **Accesul la servicii specifice:** asigurarea de informații, referirea și capacitatea tinerilor de a accesa serviciile de suport de care au nevoie.

Tinerii au fost rugați să evalueze o listă de afirmații care sunt asociate cu factori protectori pe o scală de la 0 la 4, unde patru semnifică factori protectori mai puternici. În general, răspunsurile tinerilor sunt la mijlocul scalei: *rețeaua socială de suport* – scor mediu de 2,31 și *accesul la servicii specifice* – scor mediu 2,34 (Figura 14) indicând un sentiment oarecum pozitiv al acestor factori protectori (pe scală, 2 este definit ca „mă caracterizează puțin”).

¹⁸ Caracteristici ale copiilor, tinerilor, îngrijitorilor sau familiilor care sporesc probabilitatea rezultatelor pozitive și diminuează probabilitatea unor consecințe negative atunci când un copil/tânăr, îngrijitor sau familie sunt expuși la riscuri sau șocuri.

¹⁹ CTWWC (2024), Year 5 Household Survey. Understanding caregiver protective factors and child wellbeing amongst families in Guatemala, Kenya and Moldova, pagina 11, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-05/ctwwwc>

Figura 14. Factorii protectori ai tinerilor, scor mediu, autoapreciere (scala 0-4, unde 4 = factori protectori mai puternici)

În figura 14 am identificat afirmațiile cu cele mai joase (scoruri medii de 1.6 și 1.9, marcate cu violet) și afirmațiile cu cele mai înalte niveluri ale factorilor protectori (scoruri medii de 2.6, marcate cu verde).

Din analiza acestor scoruri se observă reticența tinerilor de a cere ajutor, ambele afirmații din factorii protectori *Sunt dispus să cer ajutor de la instituții/comunitate/ONG* și *Sunt dispus să cer ajutor din partea familiei/rudelor mele* au înregistrat cele mai mici scoruri medii. Aceste scoruri mici corelate cu constatările de mai sus (figura 12) despre sentimentul scăzut de apartenență și acceptare de către comunitate și sistemele de sprijin limitate, indică faptul că tinerii simt un sentiment de mândrie dacă reușesc să se descurce fără ajutor sau, dacă ajung să ceară ajutorul cuiva, atunci simt că își riscă demnitatea.

De asemenea, analiza factorilor protectori denotă că tinerii sunt rezilienți, determinați, cunosc modalitățile prin care pot să obțină serviciile de care au nevoie cu adevărat – scor maxim pentru afirmația *Nu renunț atunci când am probleme cu obținerea serviciilor necesare* și au cel puțin o persoană de încredere la care pot apela – scor maxim pentru afirmația *Am pe cineva care mă ajută să mă calmez atunci când sunt supărat*.

Majoritatea tinerilor cu care am discutat în cadrul focus grupurilor sunt conștienți de forțele proprii și sunt concentrați pe necesitatea de a-și asigura existența. Cu toate acestea, nu ar trebui să considerăm determinarea lor ca și indiciu că nu ar avea nevoie de susținere, dimpotrivă, intențiile și acțiunile lor ar trebui și mai mult sprijinite, ghidate și încurajate pentru a fi echipați cât mai bine pentru construirea vieții pe care și-o doresc.

Dacă nu-i suport de la rudele biologice, asistentul social, nici de la educatorii din CaCom (n.n. casă comunitară)...ce o să faci altceva, la lucru!

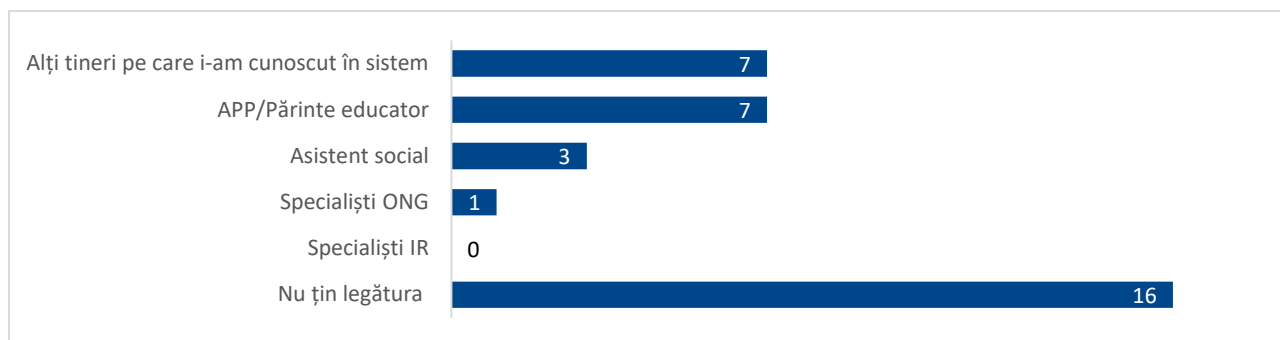
Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

Trebuie să găsesc de muncă și pentru mine tot să fac.

Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

Am căutat să înțelegem mai bine rețeaua de suport a tinerilor, relația cu oamenii de încredere și dacă au stabilit sau/și păstrează legătura cu persoanele pe care le-au cunoscut în sistemul de îngrijire. Un număr de 16 tineri din 30 au menționat că nu păstrează legătura cu nici o persoană cunoscută în timpul plasamentului în sistemul de îngrijire. Câte șapte tineri au menționat una dintre aceste două variante; comunică cu alți tineri din sistem sau cu asistentul parental profesionist/ părintele educator. Trei tineri au dezvoltat atașament față de asistentul social și mai comunică cu acesta, niciun tânăr dintre cei intervievați nu păstrează legătura cu specialiștii cu care au interacționat în instituțiile rezidențiale (figura 15).

Figura 15. Păstrarea comunicării cu persoanele cunoscute în sistemul de îngrijire, frecvența răspunsurilor

4.2.3 STABILITATEA FINANCIARĂ

În privința stabilității financiare, tinerii cu experiență în sistemul de îngrijire au semnalat îngrijorarea referitor la capacitatea lor de a-și acoperi cheltuielile zilnice, conform figurii 12 (scor 1.1 pentru afirmația *Îmi fac griji că nu voi avea suficienți bani zi de zi*), majoritatea din ei simțind și presiunea lunară a chiriei (figura 13). În continuare, tinerii care și-au oferit răspunsurile în chestionare au indicat și capacitatea scăzută de a economisi. De exemplu, mai mult de jumătate din tineri se confruntă cu o problemă financiară în mod frecvent (figura 16) și nu reușesc să economisească o sumă de bani (figura 17). Totodată, capacitatea tinerilor de a trece prin situații dificile, se observă în răspunsurile din figura 18, pentru 77%, respectiv 23 de tineri, ar fi greu, dar ar reuși să obțină o sumă necesară pentru o situație urgentă, iar pentru 13% ar fi imposibil să obțină o sumă necesară pentru o urgență în timp scurt.

Figura 16. Cât de des v-ați confruntat cu o problemă financiară în ultima perioadă?

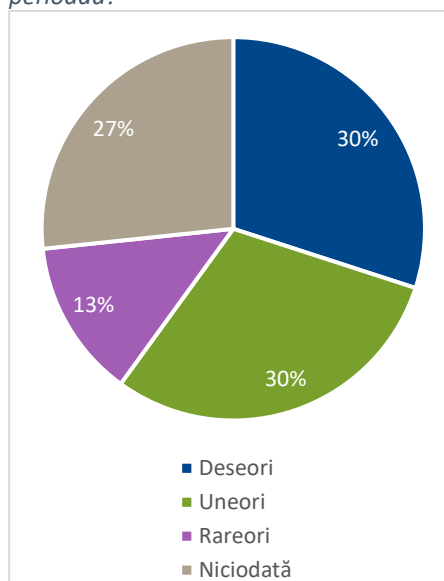

Figura 17. Ați reușit să economisiți o sumă de bani în ultimele 3 luni?

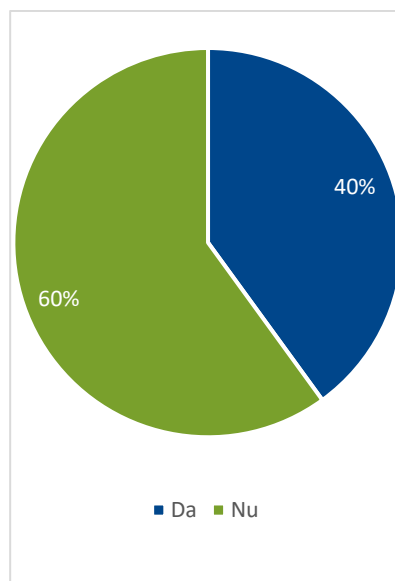
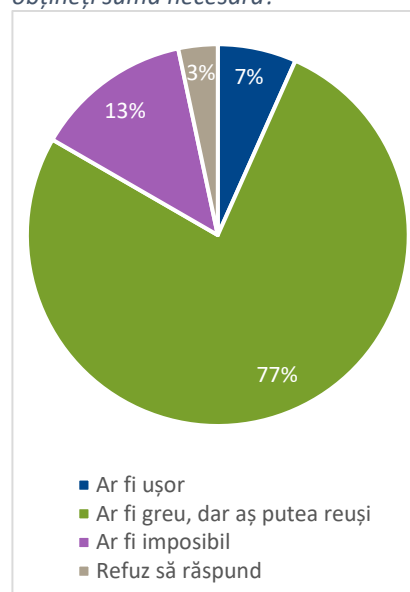

Figura 18. Dacă v-ați confrunța cu o situație urgentă, cât de dificil ar fi să obțineți suma necesară?

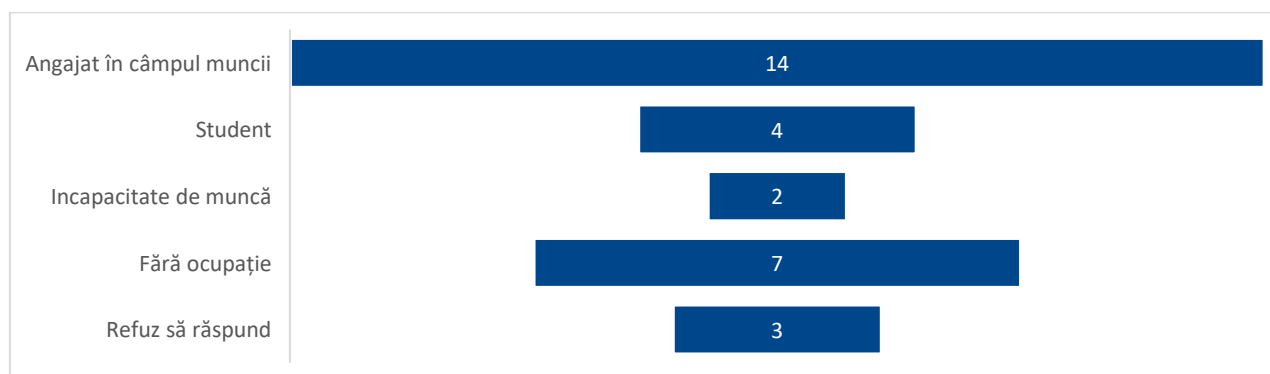
În discuțiile din focus grup, tinerii au descris tranziția de la dependența financiară de sistemul de îngrijire la independența financiară ca fiind una dificilă. Aceștia au subliniat că, pe măsură ce au învățat să-și gestioneze veniturile și cheltuielile, să își organizeze bugetul personal și să facă față presiunii financiare pe perioada aflării în sistemul de îngrijire, acest proces a devenit foarte complicat atunci când veniturile au devenit instabile.

Da, o să le fie mai greu la început, o să conștientizeze că trebuie singurei să răzbată... Să achite mai puțin, un preț accesibil, ca ei chiar să se poată întreține.

Părerile tânărilor/finereii cu experiență trăită

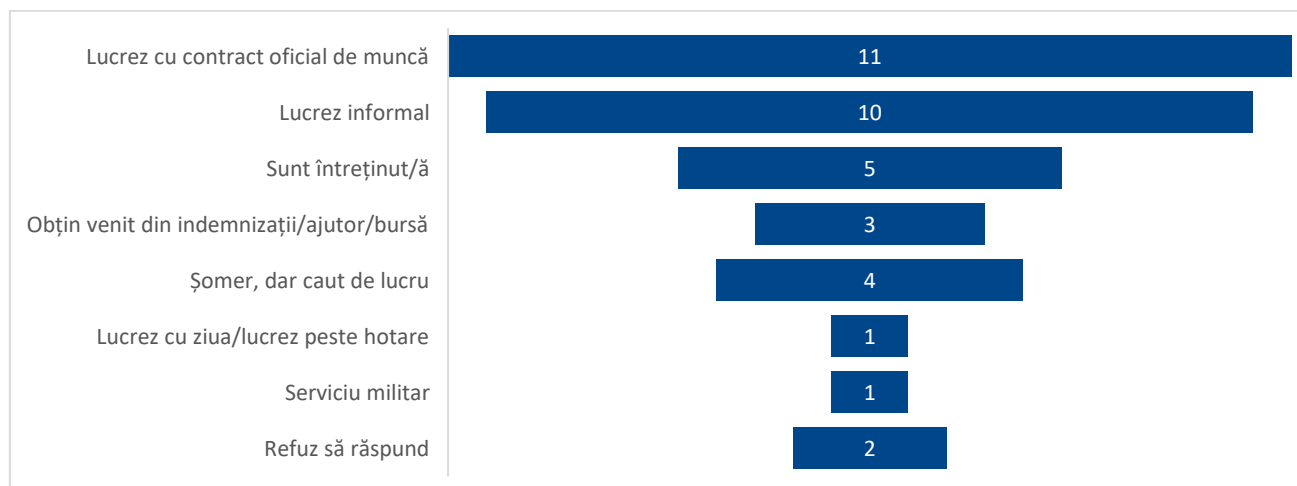
O analiză a activității tinerilor (figura 19) și a surselor de venit (figura 20) ne indică că aproape jumătate din tineri sunt angajați în câmpul muncii, în diferite forme, patru tineri sunt studenți la colegii sau universități din Republica Moldova, doi tineri au o formă de incapacitate de muncă, cu toate acestea ambii indică surse de venit fie prin contract de muncă sau din freelancing. Dintre cei fără ocupație (7) sunt persoane întreținute de parteneri sau familie, fiind mame dedicate creșterii copiilor cu vârste de 0-2 ani, sau, la momentul completării chestionarului, sunt șomeri în cautarea unui loc de muncă.

Figura 19. Activitatea tinerilor, frecvența răspunsurilor

Din figura 20 înțelegem că cele mai frecvente surse de venit se obțin din angajare cu contract oficial de muncă sau angajare informală²⁰. Șase din 30 de tineri obțin venituri din două sau trei surse, opțiunile fiind lucru cu contract oficial de muncă și angajare informală sau lucru cu contract de muncă și venit din indemnizații/burse sau ajutoare sociale. Este de menționat că doar un tânăr din cei 30 de participanți la sondaj își obține venitul exclusiv din indemnizații și bursă, fiind student la colegiu.

Figura 20. Sursa de venit, frecvența răspunsurilor

²⁰ Angajarea informală include și situațiile de complementare a unui salariu oficial declarat cu plăți "în plic".

Discuțiile din focus grup cu tinerii cu experiență trăită au confirmat intențiile clare pe care le au aceștia privind identificarea unui loc de muncă cât mai rapid după ieșirea din sistemul de îngrijire pentru a avea o sursă de venit.

Odată ce am părăsit..., eu am avut nevoie de bani, pentru că m-am dus cu 200 de lei ca să zic așa, nu făceam nimic în oraș. Unica nevoie erau banii, atât.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Pot să găsesc singurel, dacă am prieteni sau prin alte cunoștințe. Ca să găsești de lucru poți să întrebi de cunoscuți, prieteni, poți să citești anunțuri. Trebuie să te interesezi de lucru înainte de atingerea majoratului.

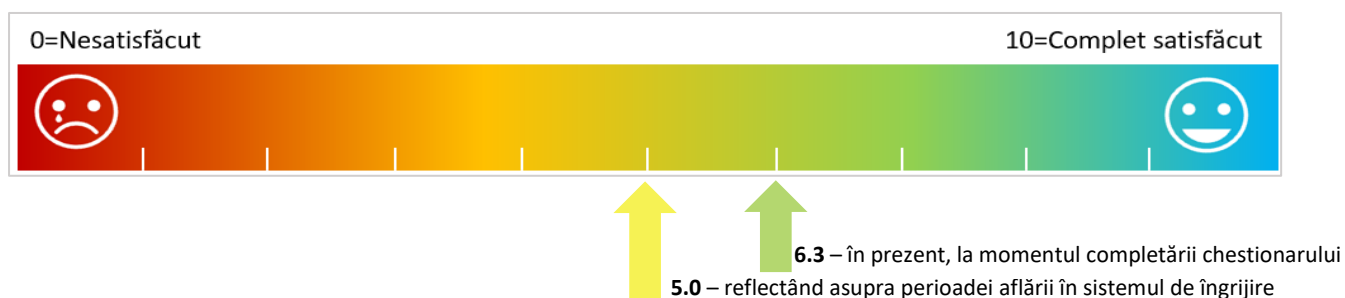
Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Da, anul acesta o să îmi fie mai greu, că sunt ultimul an și o să îmi fie mai greu să îmi caut de lucru.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Întrebați despre satisfacția vieții din prezent și trecut (figura 21), cei 30 de tineri care au răspuns la întrebările din chestionar au indicat, în general, o stare de bunăstare medie, dar ceva mai satisfăcătoare în prezent (în medie de 6.3, pe o scală de la 1 la 10, unde 10 înseamnă "complet satisfăcut") decât pe timpul aflării în sistemul de îngrijire (5.0). De asemenea, trebuie remarcat faptul că nivelul satisfacției față de viață a copiilor aflați în plasament de tip familial (AAP) sau reintegrați în familia biologică a fost de 8.4 la momentul completării chestionarului din sondajul gospodăriilor în 2024²¹. O dată cu vârsta și ieșirea din sistem, este probabil ca tinerii să întâmpine tot mai multe greutăți din cauza pierderii suportului și care erodează sentimentul de satisfacție față de viață, cu toate acestea, este, de asemenea, clar că independența aduce și o anumită creștere a satisfacției. Acest lucru se reflectă și în rezultatele mixte în ceea ce privește bunăstarea și factorii protectori indicați mai sus și ne întărește înțelegerea provocărilor acestei tranziții și necesitatea de suport, pregătire și ghidare în dezvoltarea abilităților necesare pentru a funcționa cât mai bine ca și adult independent.

Figura 21. Gradul de satisfacție a tinerilor față de viață, scor mediu, scala de 0 -10

²¹ CTWWC (2024), Year 5 Household Survey. Understanding caregiver protective factors and child wellbeing amongst families in Guatemala, Kenya and Moldova, pagina 98, <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-05/ctwwwc>

4.3 Bariere și catalizatori în asocierea în rândul tinerilor cu experiență trăită

Tinerii care au ieșit din sistemul de îngrijire sunt cei mai în măsură să ofere o perspectivă autentică asupra acestuia, având experiențe trăite, atât pozitive, cât și negative. Aceștia pot contribui semnificativ la promovarea schimbărilor pozitive pentru îmbunătățirea sistemului de îngrijire.

Este foarte încurajator că o parte din tinerii participanți la studiu manifestă interes pentru a se alătura rețelei tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire. Aceasta ar putea fi o oportunitate valoroasă pentru ei de a se conecta, a împărtăși experiențe și a colabora pentru a promova schimbări pozitive. Sunt, de asemenea, și tineri care prezintă reticență față de aceste asocieri sau au nevoie de mai multe detalii despre acestea sau nu sunt deloc interesați să interacționeze cu alți tineri cu experiențe similare.

Eu trebuie să cunosc regulile și ce se face acolo (n.a. în cadrul rețelei tinerilor), pe ce se bazează mai mult. Vreau să văd cum funcționează asta, cum se lucrează, să știu pasul pe care îl fac.

Păreră tânărlui/tinerei cu experiență trăită

Printre tinerii participanți la discuțiile de focus grup, unii au exprimat clar că nu își doresc să devină membri ai rețelei tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire. Motivele invocate variază: unii menționează lipsa de timp, iar alții aduc în discuție aspecte mai sensibile, precum reticența de a-și aminti de trecutul lor. Această diversitate de perspective subliniază complexitatea și gravitatea experiențelor trăite de tineri și evidențiază necesitatea de a respecta alegerile fiecăruia.

Când vorbești cu oameni de genul, îți aduci aminte de ce ai avut tu în trecut și te frământă în interior.

Păreră tânărlui/tinerei cu experiență trăită

În ceea ce privește frecvența întâlnirilor, opiniile tinerilor participanți în cadrul cercetării variază semnificativ, de la întâlniri săptămânale la întâlniri lunare. Totuși, un aspect esențial rămâne că aceste întâlniri să fie în format fizic.

Ar fi bine să fie un birou, că dacă ar fi online, nu aș putea lucra, manifesta același interes și fi productiv. E bine să ne adunăm la o masă rotundă, să discutăm problemele reale, să avem o agendă, oamenii să vină cu idei minimum o dată până la trei ori pe săptămână.

Păreră tânărlui/tinerei cu experiență trăită

Mecanismul de luare a deciziilor în cadrul rețelei tinerilor ieșiți din îngrijire a generat discuții contradictorii printre participanții la cercetare, opțiunile pentru factorii de decizie fiind directorul, consiliul de conducere, luarea deciziilor prin vot sau total descentralizat. Aducerea acestui subiect în discuțiile din focus grup arată interesul tinerilor. Importanța agreării mecanismelor de organizare, conducere și succesiune a fost, de asemenea, constatată ca esențială pentru succesul și sustenabilitatea unei rețele a tinerilor cu experiență trăită și într-o cercetare publicată de Changing the Way We Care în 2023, *Consolidarea rețelelor persoanelor cu experiență trăită în sistemul de îngrijire*²². Indiferent de modelul de organizare, tinerii își doresc ca în cadrul acestei rețele să fie implicați doar semenii lor.

Tinerii din sistemul de protecție - ei cele mai bune idei ar avea.

Păreră tânărlui/tinerei cu experiență trăită

²² CTWWC (2024), *Insight: Strengthening Networks of People with Lived Experience of Care*, https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-02/insight_pwle_networks_final_dec2023.pdf

Majoritatea tinerilor participanți în cadrul discuțiilor din focus grup consideră membrii rețelei tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire o sursă importantă de inspirație și sprijin. Aceștia văd în semenii lor care au trecut prin experiențe similare un exemplu de reziliență și succes, motivându-i să depășească provocările cu care se confruntă. Rețeaua de tineri care au fost în sistemul de îngrijire ar deveni astfel o resursă valoroasă de suport reciproc, de recomandări și sfaturi practice, bazate pe experiențe personale.

M-ar ajuta sfaturile despre o problemă prin care au trecut alții, dar cu care mă confrunt eu acum. Mie mi-ar fi interesant...Să aflu ce probleme au ei, cum ei le rezolvă, cine îi ajută, cine îi susține.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Ajutorul de la egal la egal joacă un rol esențial în identificarea și depășirea diverselor probleme care pot apărea pe parcursul vieții lor. Aceștia consideră că sprijinul provenit de la alți tineri care au trecut prin experiențe similare este mult mai valoros și mai relevant, având în vedere că aceștia pot înțelege mai profund dificultățile cu care se confruntă și pot oferi soluții care sunt direct aplicabile în contextul lor.

Care s-au realizat care au viața lor personală, sunt căsătoriți. Să discut cu ei să văd cum au ajuns ei. Sunt cazuri când aceleași 2 persoane sunt ambele din același centru de plasament, mi-i interesant să aflu cum au reușit să formeze o familie. Vreau să iau niște idei de la ei, cum au izbutit, prin ce încercări au trecut, cum ar trebui să procedez.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

În același timp, tinerii ar putea să își împărtășească experiențele de viață, discutând deschis despre provocările cu care s-au confruntat și modalitățile prin care le-au depășit. Acest proces de împărtășire a experiențelor nu doar că facilitează înțelegerea reciprocă, dar și ajută la îmbogățirea cunoștințelor și lărgirea orizonturilor fiecărui participant.

Pot să primesc sau să dau sfaturi, să nu facă alții greșelile pe care le-am făcut eu sau să găsească alte soluții pe care nu le-am putut găsi eu, să fie mai curajoși decât mine.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Un aspect esențial de subliniat pentru activitatea rețelei tinerilor este importanța păstrării confidențialității și modul în care detaliile din viața personală a tinerilor sunt prezentate. Majoritatea participanților la discuțiile de focus grup au subliniat că pentru ei este crucial ca informațiile să fie tratate cu discreție și să nu fie divulgate fără consimțământul lor. Această preocupare reflectă dorința de a se simți în siguranță și respectați în cadrul acestor discuții, facilitând astfel un mediu deschis și sincer.

Eu cred că fiecare ar trebui să aibă un drept de confidențialitate, în cazul în care te simți confident în ceea ce vrei să spui și dacă ai încredere în tine și ești deschis cu ceea ce ai trecut, poți să spui, dar dacă nu, poți să nu spui, că la urma urmei decizia îți aparține.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Unii participanți la cercetare au exprimat reticența de a discuta despre trecutul lor, considerând că acest subiect este prea dureros. Această aversiune față de revizuirea experiențelor negative subliniază importanța abordării cu sensibilitate a temelor delicate.

Experiențele de viață dureroase din trecutul tinerilor participanți în cadrul focus grupurilor îi fac să fie foarte precauți în ceea ce privește informațiile pe care le împărtășesc și cui le oferă, mai ales atunci când vine vorba despre viața lor personală. Aceste experiențe negative, adesea legate de stigmatizare, au dus la dezvoltarea

unui sentiment de neîncredere profundă față de cei din jur, inclusiv față de persoane care au avut experiențe de viață similare.

Mulți tineri nu vor să vorbească despre problemele lor personale și nu cred că cineva din noi ar vrea să o facă. Noi ne simțim mai închiși, nu ne știm atât de bine. Pe urmă, cineva din noi va spune prin școli lucruri despre noi, chiar dacă e o persoană din același cadru. Nu știm persoanele.

Părerăa tânărului/tinerei cu experiență trăită

Tinerii consideră că noua structură creată va avea un impact mult mai mare dacă va coopera cu celelalte ONG-uri din domeniu, dar și cu instituțiile publice. Această colaborare ar putea aduce resurse și expertiză suplimentară, facilitând astfel implementarea unor proiecte mai eficiente și mai sustenabile. De asemenea, parteneriatele pot genera o sinergie care să amplifice vocea tinerilor și să promoveze schimbări pozitive în societate.

Ar fi foarte bună o colaborare strânsă între ONG-uri. Să nu aibă interacțiuni directe, dar parteneriat strâns cu guvernul și să fie propuse proiectele la nivel de guvern. Nu doar să zicem că organizația lucrează cu DAS (n.a. direcția asistență socială) raionale, ele nu funcționează atât de mult ca guvernul.

Părerăa tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4 Reflecțiile tinerilor cu privire la **subiecte de advocacy** de interes

În cadrul discuțiilor de focus grup, tinerii s-au simțit suficient de confortabil ca să-și exprime sugestiile referitor la mai multe aspecte din sistemul de îngrijire a copilului care ar putea contribui la bunăstarea copiilor, la asigurarea nevoilor de bază și, ulterior, la o pregătire mai bună pentru tranziția către viața independentă și integrarea în societate.

(n.a. Visul tinerilor este)...tinerii să fie auziți, nu doar ascultați. Să ascuți e una, dar să auzi e cu totul altceva.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4.1 PERIOADA DE TRANZIȚIE CĂTRE VIAȚA INDEPENDENTĂ

MESAJ CHEIE

Un proces de tranziție treptat, bine susținut și comunicat clar permite tinerilor să se adapteze și să parcurgă pași intenționați și conștienți pentru constituirea vieții independente.

În general, majoritatea tinerilor înțeleg foarte bine că viața lor cu responsabilități de adult începe cel mai târziu la vârsta de 18 ani, uneori și mai devreme pentru tinerii care, la vârsta de 14-15 ani, ies din servicii de plasament de tip familial sau din servicii de îngrijire rezidențială și se mută la căminele școlilor profesionale sau ale colegiilor. Ei sunt conștienți că

tranziția spre viața independentă nu este ușoară și fiecare încearcă să se pregătească cât de bine poate, în limita resurselor și informațiilor disponibile. Tinerii, reflectând fiecare la experiența proprie, au venit cu sugestii referitor la așteptările lor față de această etapă și suportul de care ar fi avut nevoie. Aceștia consideră că tranziția ar trebui să fie graduală, să implice câteva etape de pregătire, oferind timp suficient pentru adaptare. De asemenea, a fost precizat că menținerea relației cu familia biologică este esențială pentru bunăstarea lor emoțională.

O tranziție bine gestionată, care să includă suport și comunicare, ar putea facilita integrarea lor în societate și ar contribui la dezvoltarea unor relații sănătoase și durabile.

Dacă faci 18 ani nu ești independent. Poate par mai matură după vocabular sau acțiuni...dar în suflet ești copil, pierdut într-un fel și ai nevoie de susținere. Nu toți sunt capabili să ne ajute. Mătușa, bunica, toți sunt o vreme, nu suntem veșnici. Avem nevoie cât de cât, măcar de ceva.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

La mine a fost perfect. Pentru mine totul a fost, nu știu de ce, destul de normal. Chiar dacă am trecut brusc de la CaCom (n.a. casă comunitară) la cămin, a fost o experiență destul de normală. Am avut situații în care a trebuit să mă descurc singur, o altă experiență de viață.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

În cazul meu, am fost anunțată cu jumătate de oră înainte să vină cei de la...să vină să mă ia și să mă ducă la apartamentele sociale date de Direcție. A fost brusc, eram acasă, m-a sunat tata (n.a. din familia de plasament) și mi-a zis să mă pregătesc. M-au luat, m-au dus, acasă am ajuns singură cu troleibuzul, bani aproape deloc nu am avut, bine că am avut 12 lei. Acolo asistentul social din primăria...a semnat o foaie pe care nici nu a citit-o, s-a dus și în rest, nu mai răspundea. Acum eu îi scriu, îl sun, el ba răspunde ba nu răspunde, zice că o să facem, dar uită complet și de fiecare dată îi reamintesc, uită mereu. E foarte indiferent.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Pentru plecările dintr-un centru în altul, să spunem dintr-un centru comunitar din sat ca să vii la Chișinău (n.a. la studii), timpul necesar ar trebui să fie minim de două luni. Ca să vii mai întâi să îți se prezinte locul unde vei trăi, echipa de conducere, să-ți arate camerele, să vii să trăiești 2-3 zile ca perioadă de adaptare, să te întrebe părerea dacă vrei totuși aici, părerea ta să conteze, mai ales dacă ești peste 14 ani. Să nu fie doar tranzacția asta, te-au adus și lăsat. Să fii întrebat, adus, testat patul dacă e comod, să ne ceară feedback. Să fie mai util și copilul să fie auzit. Urmează o perioadă de 2-3 luni în care să se comunice cu copilul: „cum ești?”

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Dacă vine copilul dintr-o familie (n.a. biologică) într-un centru, să se mențină legătura dintre familie și centru, chiar dacă familia e din Cahul, să facă așa ca să aducă familia la copil, dacă nu are mașină. El a fost deprins să trăiască în familie și el brusc a fost schimbat la Chișinău, nu are telefon. Cine l-a adus la Chișinău, trebuie să asigure să se vadă cu părinții, sau să îl întrebe: „cum ești acolo, îți place sau nu?”, să îi ofere un ajutor psihologic.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Să nu fie chiar așa bruscă ieșirea. Azi ești aici, mâine ai trecut în altă parte, că creierul e un pic confuz și se compresează emoțiile. A fost prea brusc.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4.2 STRICTUL NECESAR PENTRU VIAȚA INDEPENDENTĂ

Pe lângă partea de suport emoțional și pregătire a procesului de tranziție, tinerii au vorbit și despre dificultățile cu care se confruntă în acoperirea costurilor pentru necesitățile de bază, cum sunt spațiul de locuit, plata serviciilor comunale, alimentația zilnică și alte bunuri esențiale.

MESAJ CHEIE

Tinerii au nevoie de suport pentru a obține strictul necesar pentru existență. Spațiul de locuit și sprijin în înmatricularea la studii și găsirea unui loc de muncă sunt necesități primare.

Trebuia să ne gândim unde să trăim, asta în primul rând. Nu aveam bani de mâncare, cheltuieli, banii i-am dat pentru cărți și caiete la școală.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Este deosebit de dificilă și stresantă perioada între terminarea studiilor, când de obicei tinerii locuiesc la cămin și încă beneficiază de indemnizații din partea statului, și găsirea unui loc de muncă care să le ofere suficient venit constant pentru asigurarea nevoilor de bază. Aceasta este perioada în care tinerii consideră esențiale rolul și contribuția din partea statului pentru susținerea integrării lor în societate.

...Unii vor să se ducă să lucreze, apartamentele de închiriat sunt scumpe. Și ar fi foarte ok să fie aceste apartamente sociale și să stai în ele nu toată viața, dar cât are nevoie tânărul, până își strânge niște bani, poate se dezvoltă mai departe, măcar să stea 2-3 ani, ca să se ridice.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Mai mulți tineri participanți la discuțiile din focus grup au semnalat că se confruntă cu dificultăți în accesarea serviciilor medicale, generate de schimbarea vizei de domiciliu. Aceștia au relatat că medicii din orașul în care locuiesc nu le oferă asistență medicală, îndrumându-i în schimb să se adreseze medicilor din localitățile de

proveniență. Această situație limitează și complică accesul tinerilor la îngrijiri medicale adecvate, afectându-le sănătatea.

Da, să fie servicii mai bune de sănătate, pentru că acolo unde suntem îndreptați, acolo mergem și nu e chiar bine. La mine e problema cu medicul. Celor care vin din sat le e greu să meargă înapoi în sat la medicul de familie.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Lipsa de viză de reședință. Asta e cea mai mare problemă. Trebuie să votăm, noi suntem cumva cetățeni așa în vid. M-am confruntat la colegiu cu foarte multe probleme în care îmi ziceau: „băi, dar tu cine ești”, pentru că nu aveam viză de reședință, eram nimeni, nu puteam vota.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Comunicarea care să faciliteze cunoașterea informațiilor și a resurselor este esențială, având în vedere că tinerii și copii au nevoie de un limbaj adaptat vârstei prin care să înțeleagă care sunt drepturilor lor, tipurile de servicii și prestații (indemnizații) disponibile, furnizorii de servicii sau instituțiile la care ar trebui să se adreseze și documentele necesare pentru a solicita aceste servicii și beneficii esențiale pentru susținerea vieții cotidiene. În acest context, este imperativ să fie asigurate informații relevante și clare în această direcție.

În cadrul focus grupurilor, tinerii au apreciat faptul că beneficiază de o indemnizație pe perioada aflării într-o formă de plasament, apoi pe durata studiilor și de o indemnizație la absolvire, însă consideră că aceste sume sunt insuficiente pentru a asigura un trai decent. Totodată, există confuzie și lipsă de informare privind tipurile de indemnizații și condițiile de accesare prevăzute de cadrul normativ²³. Au fost identificate cazuri când tinerii nu au beneficiat de suportul financiar prevăzut de stat din simpla necunoaștere a informației. De asemenea, unii tineri se confruntă cu întârzieri în plata acestora, ceea ce împiedică organizarea și planificarea eficientă a bugetului personal. Un alt aspect important menționat de tineri se referă la durata suportului financiar acordat, aceștia consideră necesar ca acest sprijin să fie oferit nu doar pe perioada studiilor, ci și după finalizarea acestora, până în momentul în care tinerii realizează venituri proprii stabile.

Mie îmi ajung banii pentru tot, dar ar fi bine să se dea acești 3000 de lei o perioadă mai lungă de timp, decât să-i mărească și să-i dea pentru o perioadă mai scurtă de timp. Eu am primit și banii de buzunar de zi, primesc și indemnizația. O să scriu cerere la universitate că, de anul acesta, pot să primesc de acolo ca orfană bursă socială. Dar sunt probleme cu indemnizația, că fratele meu de ex. nu poate primi indemnizația. Chiar dacă învață, nu are 18 ani și nu i se pot da pentru perioadă dată, iar banii aceștia se pierd. Trebuie să fac documentele și eu pentru bursa de pierdere a întreținătorului și am aflat de asta în iulie, dar trebuia să aflu demult de asta. Trebuia să anunțe de asta încă dinainte. Eu am beneficiat de bani de buzunar și bursă. Sincer, îmi place în sfârșit ceva din partea guvernului. Dar e un foarte mare minus că uneori întârzie cu 3 luni. Tu 3 luni te-ai bazat pe acei 3000 de lei pentru chirie, iar acum e întârziere că la guvern nu lucrează aplicația pe care ei fac transferul.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

E bine cât de cât să ai susținere financiară, primești acum cât primești ca indemnizație, dar doar cât înveți. La urmă îți dă o sumă, dar nu vei putea trăi veșnic cu acești bani. Ar fi foarte bine să primești cât de cât o sumă oricare ca să te ții pe picioare, cu tot cu salariu.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

²³ HG nr. 378/2018 la stabilirea și plata indemnizației zilnice pentru copii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147533&lang=ro#

HG nr. 132/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru unele categorii de copii și tineri, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147926&lang=ro#

În același timp, există tineri de 15-16 ani care încă nu conștientizează pe deplin mai multe aspecte referitoare la natura surselor de venit sau consecințele juridice ale încălcării cadrului normativ. Aceștia menționează, cu ușurință, că ar apela la un credit sau chiar ar recurge la furt, în cazul în care nu reușesc să găsească un loc de muncă sau o persoană care să îi sprijine financiar. Din aceste mesaje se înțelege că tinerii au nevoie de ghidare, suport individualizat și exemple pozitive care să-i echipeze cu calitățile necesare pentru o viață responsabilă de adult și să le consolideze aptitudinile și sistemul de valori pentru a evita pe cât posibil riscul de a rămâne influențați de exemple mai puțin bune.

E mai greu cu banii, pentru că ori nu găsim un loc de muncă ori nu mai avem de unde lua. Putem să luăm sau un împrumut, de la rude, prieteni sau chiar de la bancă. Găsim un loc de lucru, suma o întoarcem și asta e soluția. Te duci la prășit la cineva. De lucru este. Dar dacă nu ai bani, te duci și furi.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Participanții la cercetare au subliniat necesitatea serviciilor de consiliere vocațională care să orienteze și să ghideze tinerii în planificarea carierei, deoarece adesea, se confruntă cu dificultăți în stabilirea unor obiective clare în luarea deciziilor fundamentale pentru viitorul lor. Tinerii au exprimat că se confruntă cu provocări semnificative în formularea obiectivelor personale și profesionale, în luarea deciziilor informate și în înțelegerea ofertelor programelor educaționale și aplicabilitatea lor pe piața muncii. Ca urmare, mulți se confruntă cu incertitudine și frustrare, iar acest lucru poate afecta negativ parcursul lor profesional și personal pe termen lung.

Mulți tineri nu sunt decizi ce să aleagă. Ar fi bine să se facă cursuri. Am participat la câteva dar tot nu am înțeles în ce să mă regăsesc. Toți, chiar dacă nu ne-am ales profesia, parcă noi mereu nu ne simțim bine în profesia asta, vrem să încercăm ceva nou și să ne placă munca.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Unii tineri au menționat că nu au făcut o alegere complet conștientă a specialității și, în prezent, nu sunt foarte mulțumiți de decizia luată. În acest context, sunt esențiale, serviciile care asigură orientare profesională, ghidarea până la alegerea unei specialități, dar și pe perioada studiilor, oferind tinerilor susținere și încurajare în identificarea unei meserii care să corespundă atât potențialului lor, cât și aspirațiilor personale, dar și voință și încredere pentru absolvirea cu succes a studiilor și aplicarea cunoștințelor.

Meseria pe care ne-o construim acum cât suntem tineri ne vor afecta viitorul. Trebuie să te gândești mai întâi înainte de a face pasul. Eu am ales meseria pe loc, parcă îmi pare rău, dar pe de altă parte nu.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Informarea insuficientă a tinerilor despre tipurile de instituții de învățământ și lipsa suportului la înmatriculare, precum și lipsa asistenței financiare necesare pentru continuarea studiilor împiedică tinerii să poată continua procesul educațional în cadrul instituțiilor de învățământ dorite. Impedimentele financiare limitează semnificativ accesul lor la educație, iar lipsa unui suport adecvat în procesul de înmatriculare îi lasă într-o situație de blocaj. Astfel, deși există dorința de a continua studiile, majoritatea tinerilor se confruntă cu diverse bariere care împiedică îndeplinirea acestui obiectiv.

Tare mulți studenți chiar de aici și din alte părți vor să-și continue studiile dar nu au posibilitatea, ori că notele sunt mici sau că nu pot achita. Sunt multe alte variante.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4.3 ROLUL ASISTENTULUI SOCIAL

MESAJ CHEIE

Asistenții sociali joacă un rol critic în procesul de tranziție, aceștia ar trebui să poată construi o relație pozitivă și de încredere, pe care tinerii să se poată baza.

Toți tineri care se pregătesc să părăsească sistemul de îngrijire au nevoie de atenție și de pregătire atât în perioada de tranziție, cât și pe parcursul studiilor sau după finalizarea acestora. Suportul oferit de asistentul social sau de o persoană de sprijin are o importanță deosebită în această etapă critică a vieții lor. Majoritatea menționează despre această nevoie acută pe parcursul procesului de tranziție spre o viață independentă.

Experiențele tinerilor sunt individuale, unii dintre ei consideră că au beneficiat din partea asistenților sociali de o pregătire potrivită și, astfel a fost facilitată tranziția spre viața independentă, dar sunt și tineri care s-au simțit dezamăgiți de atitudinea asistenților sociali.

La asistenta socială nici eu nu pot să mă duc. Eu de ex. am fost la casa asistentei sociale, chiar până la poartă, am rugat-o să vină odată la orfelinatul unde am crescut până la 10 ani. Apoi se uita la mine și zicea că nu are ce să facă cu mine că am așa familie, mi-a închis poarta în față. De atunci nu mai răspunde nici la apeluri, am fost chiar și la primărie.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Nu, din partea statului sunt singură pe picioarele mele. Din partea statului asistentul social trebuie să ofere până la 18 ani asistență și să răspundă, că asistentul meu social defel nu răspundea la apeluri. Pe Viber îi transmiteam mesajele, niciodată nu răspundea, era foarte indiferent de problemele mele. Ducem lipsă de competență a staff-ului, asta e o mare problemă.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Eu când am ieșit din casă (CCTF), mie nu mi s-a oferit sprijin moral...eu m-am adresat la asistentul meu social și el cumva a rămas neinteresat de problema mea și de atunci nu mai răspunde...să fie cineva să-l susțină (n.a. pe tânăr) și să-i explice, să îl ajute cu ceea ce are nevoie, să îi deschidă ochii asupra la ceea ce face sau ce vrea să facă, ca să îi fie bine.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4.4 SERVICIILE DE PLASAMENT DE TIP FAMILIAL VERSUS SERVICIILE DE PLASAMENT DE TIP REZIDENȚIAL

În cadrul discuțiilor din focus grup, tinerii au reflectat și asupra tipurilor de servicii de plasament, venind cu păreri specifice referitor la calitatea serviciilor, îngrijirea primită, provocările pe care le-au simțiti și propuneri pentru îmbunătățire prin prisma propriilor experiențe trăite.

Majoritatea tinerilor consideră că serviciile de plasament de tip familial sunt foarte potrivite pentru creșterea și educarea copiilor atunci când îngrijirea primită este de calitate. Aceștia argumentează că aceste medii sunt cele mai apropiate de valorile și dinamica familiale, asigurând afecțiune și oferind un cadru stabil și familiar. Plasamentul de tip familial contribuie la dezvoltarea emoțională sănătoasă a copiilor, asigurându-le, totodată, o legătură strânsă cu figura parentală și un sentiment de apartenență.

MESAJ CHEIE

Plasamentele de tip familial oferă copiilor un sentiment de apartenență și securitate emoțională, dar numai dacă sunt de calitate și adulții-îngrijitori reușesc să contruiască legături de atașament cu copiii.

...ai posibilitatea să știi ce înseamnă o familie. Da, ele sunt foarte bune, dar numai să fie o comisie care să verifice permanent și să nu fie un număr foarte mare de copii. Să se axeze mai mult pe un număr mai mic de copii.

Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

Pe lângă atmosfera familială, sentimentul de apartenență și siguranță afectivă, plasamentul de tip familial contribuie la dezvoltarea aptitudinilor de viață independentă și la formarea abilităților de lucru în echipă. Unii tineri participanți în cadrul discuțiilor din focus grup consideră că CCTF-ul ar trebui modificat prin reducerea numărului de copii admiși în plasament, deoarece părinții educatori nu reușesc să gestioneze toate nevoile copiilor din plasament și a celor biologici.

Aș exclude un program pentru protecția copilului, anume cel despre familiile până la 7 copii și mai mulți. Eu nu îl consider benefic. L-as schimba să fie cu maxim 3 sau 4 copii, ca părinții să se poată axa pe ei, nu pe 7 copii în sus. Când sunt mai mulți, e greu. Capacitatea e foarte grea, pe lângă cei 7 copii, părinții mai au și cei 3 copii biologici ai lor de exemplu. Eu aș pune maxim 5 copii cu cei biologici, pentru că 24 din 24 să stai cu 8-9 copii - nu consider tare smart.

Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

Participanții în cadrul discuțiilor din focus grup consideră că e necesară consolidarea competențelor specialiștilor din cadrul serviciilor APP în vederea asigurării unor procese îmbunătățite de selecție, evaluare și instruire a candidaților la funcția de APP. Aceasta ar asigura o selectare și o pregătire mai riguroasă și atentă a celor care vor îndeplini rolul de părinți substitutivi, având în vedere că protecția copiilor implică nu doar aspecte juridice și administrative, ci și factori psihologici și emoționali esențiali în procesul de creștere și dezvoltare a acestora.

Când se aleg familiile din CCTF, trebuie să le aleagă o comisie care are minimum studii superioare în psihologie, pentru că atunci ai un staff capabil să prezinte valorile principale unui copil, ca el să aibă propriile lui valori mentale și psihologice înaltă, că în unele familii, am auzit, nu am trăit într-una, nu e chiar înalt sprijinul psihologic sau îndemnul în viață.

Păreră tănărului/tinerei cu experiență trăită

În viziunea tinerilor participanți la discuțiile din focus grup, familia de plasament ar trebui să reprezinte un model de protecție și sprijin în care copiii din plasament sunt tratați cu aceeași dragoste și atenție ca și copiii biologici ai familiei. Aceștia consideră că părinții educatori își doresc să ofere nu doar un adăpost, ci și un model pozitiv de comportament pentru toți copiii din casă, inclusiv pentru propriii lor copii. Astfel, în acest cadru, copiii din plasament nu sunt văzuți ca fiind diferiți sau inferiori celor biologici, ci sunt integrați într-un mediu familial în care dragostea și respectul sunt fundamentale.

CCTF-ul a fost o idee bună, auzi mai multe păreri, poți să acumulezi mai multă informație și să le calculezi să vezi care e cea mai bună idee. Îți îmbunătățești și lucrul de echipă și înveți și să ai grijă de tine, nu doar ceilalți de tine. Eu am învățat și ce înseamnă să ai frați mai mici, mai mulți nu doar unul. Te pregătește un pic de viață. Dar la un centru, nu cred că o să te învețe cum să gătești sau să speli vasele singur, că majoritatea au servitoare care spală vesela, gătesc mâncarea.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Într-un CCTF, părinții țin și la copiii plasați atât de mult ca și la ai lor, că dacă nu ar ține la copiii plasați în mod egal, ei ar fi niște exemple rele pentru proprii lor copii.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Tinerii participanți în cadrul cercetării consideră că supervizarea și acompanierea metodologică din partea autorităților sunt esențiale pentru buna funcționare și calitatea serviciilor de plasament de tip familial. În viziunea lor, autoritățile trebuie să își asume un rol activ nu doar în supravegherea, ci și în sprijinirea continuă a familiilor de plasament, pentru a garanta că aceștia pot oferi un mediu sănătos, sigur și stabil pentru copiii din sistemul de îngrijire.

Da, ele sunt foarte bune, dar numai să fie o comisie care să verifice permanent și să nu fie un număr foarte mare. Să se axeze mai mult pe un număr mai mic de copii. Chiar și atunci când copiii sunt integrați în familie (n.n. în servicii de tip familial), ar fi bine ca ei să se adapteze mai ușor. Cel puțin, asta e ceea ce m-a deranjat pe mine - implicarea asistenților de stat care nu urmăreau binele copilului, dar urmăreau să ispitească părinții (n.n. educatori din CCTF), să vadă special unde greșesc, să le pună bețe în roate. În loc să ajute procesul de integrare și acomodare, ei mai mult încurcau și căutau nod în papură. Și statul poate să ofere ajutor la CCTF, periodic să aducă lucruri de astea mai multe...

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Alți tineri participanți în cadrul discuțiilor din focus grup consideră că îngrijirea în servicii de plasament rezidențial poate fi o opțiune mai potrivită decât îngrijirea de tip familial, în special în favoarea familiilor de plasament care au un număr prea mare de copii (cum ar fi cele cu 8 copii și mai mulți). Argumentele aduse de tineri sunt legate de propria lor percepție privind confortul și capacitatea instituțiilor rezidențiale de a acoperi anumite nevoi de bază precum alocarea spațiului, asigurarea cu îmbrăcăminte și accesul la anumiți specialiști care erau disponibili în instituții.

Mai bine aș considera copilul acesta să fie dus într-un centru de copii unde cadrele didactice se schimbă la fiecare 8 ore, unde copilul are o formă și o cameră, mai mare și spațioasă, decât să fie cazat cu mai mulți copii într-un spațiu mult mai mic. Plus, are mai multe posibilități decât într-o familie cu 9 copii. La centrul de copii, lui i se va acorda o asistență mai bună, un psiholog personal, îi va cumpăra îmbrăcăminte cum li se cumpără la toți, dar într-o familie bugetul e mai redus decât la un centru, acolo trebuie gândit altfel.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Tinerii cu experiență trăită sunt adesea foarte receptivi la intențiile specialiștilor cu care interacționează. Recunoscând atenția și atașamentul autentic din partea anumitor specialiști, aceștia au articulat clar diferențele pe care le-au observat în cadrul sistemului. În consecință, ei au clasificat angajații din instituții rezidențiale în două grupuri distincte, pe baza percepțiilor lor asupra calității îngrijirii și a implicării specialiștilor:

- În prima categorie, tinerii au menționat angajații care sunt profesioniști dedicați și care se preocupă sincer de nevoile și bunăstarea copiilor. Aceștia sunt văzuți ca persoane care nu doar își îndeplinesc sarcinile zilnice, ci sunt și sprijin emoțional pentru copii, caută să înțeleagă și să rezolve problemele individuale ale fiecărui copil și sunt dispuși să acorde atenție și empatie celor care au nevoie de

ajutor. Angajații din această categorie sunt apreciați pentru faptul că sunt prezenți activ în viața copiilor, pentru că oferă timp și energie pentru a crea un mediu mai cald și mai primitor.

- În a doua categorie, tinerii au menționat angajații care sunt percepuți ca neinteresați, care vin la locul de muncă doar pentru a-și îndeplini formal atribuțiile și care nu se implică emoțional sau profesional în viața copiilor. Acești angajați sunt descriși ca fiind lipsiți de empatie și dezinteresați, având doar o atitudine mecanică față de muncă, fără a oferi sprijin emoțional sau îndrumări. Tinerii consideră că aceste persoane doar „vin să își facă tura”, iar atunci când se confruntă cu dificultăți, nu oferă soluții sau nu își fac timp să asculte problemele copiilor.

Atunci când sunt în centre, educatorii sau cadrele didactice vin și fac 8 ore, se duc acasă. În cele mai bune cazuri, sunt educatori care țin foarte mult la copii, le dau un exemplu bun de viață, le dau sfaturi bune. Dar în majoritatea cazurilor, educatorii au venit și au făcut tura, lor le e indiferent ce viață personală ai, ce valori ai, de ce sfaturi bune ai nevoie. E un serviciu și atât.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

4.4.5 PUNCTELE FORTE ALE TINERILOR CU EXPERIENȚĂ TRĂITĂ

MESAJ CHEIE

Tinerii obțin atât de multe puncte forte din experiența în sistemul de îngrijire: spirit de independență, reziliență, adaptare și dorința de a-i ajuta pe alții - aceste calități ar trebui cultivate și valorificate.

Deși tinerii cu experiență trăită în sistemul de îngrijire se confruntă cu multe dificultăți, aceștia își cultivă un set valoros de calități care, dacă sunt susținute și dezvoltate corespunzător, le vor fi utile în depășirea provocărilor din viața de adult. Aceste puncte forte includ **spiritul de independență, abilități de adaptare, instincte puternice de apărare și/sau supraviețuire, reziliență, motivație pentru succes și dorința de a ajuta pe alții**, toate fiind esențiale pentru integrarea lor în societate și pe piața muncii. Tinerii care ies din sistemul de îngrijire sunt motivați să își construiască o viață mai bună decât cea pe care au avut-o în trecut. Această **dorință de autodepășire și de succes personal** poate fi un factor puternic de motivare pentru a depune eforturi suplimentare în educație, carieră și relații. Marea lor dorință de a demonstra că pot reuși, cu sprijin și cu o ghidare potrivită, poate să-i ajute să obțină viața pe care și-o doresc.

Da, anul acesta o să îmi fie mai greu, că sunt ultimul an și o să îmi fie mai greu să îmi caut de lucru. Dar dacă dai din mâini și dacă ai dorința, reușești tot.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

De la început, pentru că am adunat totuși o mică sumă de bani, nu am avut mari probleme. Dacă eram puțin mai inteligent să o cheltui mai rațional, atunci nu aș fi avut deloc probleme cu banii. Dar nu am avut probleme mari totuși.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Mulți tineri au vorbit despre **disciplina financiară** pe care au avut-o și cum au economisit maxim posibil, pentru a se pregăti pentru ieșirea din sistemul de îngrijire, fiind conștienți că vor avea nevoie de multe resurse financiare. Alți tineri economisesc bani pentru a sprijini membrii familiilor sale biologice sau lărgite. Chiar dacă nu au trăit în familie, aceștia mențin legătura strânsă cu cei dragi și sunt mândri de faptul că pot oferi ajutor, aducând, totodată, schimbări pozitive în comportamentul propriilor părinți.

... eu o ajut pe bunica, că e în vârstă și nu îi ajunge pensia. Mai dau și acasă, mai am și un frățior. Mi-i jale să mă duc fără nimic acasă.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

Eu țin legătura cu mama biologică. Pe mine nu mă interesează ce a făcut ea, eu am dragoste ca un copil față de ea. O ajut cu ce pot, sunt bucuroasă că văd schimbări în ea cu ajutorul meu, nu mai e așa cum a fost. Sunt copii care țin legătura cu părinții și vor să îi ajute.

Părerea tânărului/tinerei cu experiență trăită

V. Ce putem învăța de la tinerii cu experiență trăită?

CONCLUZII ȘI REFLECȚII

Informația și datele colectate în cadrul studiului au oferit o perspectivă unică a tinerilor cu experiență trăită în cadrul sistemului de îngrijire din Republica Moldova, iar curajul lor de a-și împărtăși ideile ar trebui valorificat și integrat în discuții mai ample despre cum am putea susține și îngriji mai bine copiii separați de părinți și tinerii care se pregătesc să iasă sau care deja au ieșit din sistemul de îngrijire. Prin colectarea și analiza datelor, am identificat răspunsuri în contextul obiectivului și a întrebărilor de cercetare setate (vezi capitolul II. Cadrul metodologic):

1. Care sunt punctele forte, nevoile și provocările în rândul tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova?

- **Puncte forte:** tinerii cu experiență trăită în sistemul de îngrijire dezvoltă abilități de adaptare, reziliență, motivație pentru succes și dorința de a ajuta pe alții, dar și sensibilitate și receptivitate. Aceștia sunt conștienți de forțele proprii și sunt foarte concentrați pe necesitatea de a-și asigura existența.
- **Nevoi:** tinerii au nevoie de suport emoțional, consiliere vocațională, acces la educație și servicii medicale, stabilitate financiară și locuință. De asemenea, este esențială asumarea responsabilității de către specialiștii din sistemul de îngrijire pentru informarea adecvată privind drepturile, obligațiile și serviciile disponibile.
- **Provocări din punctul de vedere al tinerilor:**

MESAJ CHEIE

Art 5. alineatul (6) Statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor acestuia prin intermediul instituțiilor sale și al autorităților publice cu atribuții în acest domeniu.

Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului

- dificultăți în a găsi sau menține un loc de trai stabil și sigur, inclusiv provocări în negocierea unui contract de locațiune, sau înțelegerea și exercitarea drepturilor și a obligațiilor;
- lipsa unei înțelegeri și abordări unificate privind toate indemnizațiile prevăzute de câteva acte normative pentru această categorie de tineri;
- dificultăți în înțelegerea ofertelor educaționale și necunoașterea drepturilor privind facilitățile existente pentru tineri la admitere și în timpul studiilor;
- tinerii au dificultăți în a-și stabili viza de reședință, respectiv și obținerea documentelor de identitate;
- tinerii pot fi reticenți în a solicita sprijin, fie din cauza unui sentiment scăzut de apartenență și a stigmatizării, fie din lipsă de informații despre resursele și opțiunile disponibile.

2. Care sunt modalitățile prin care ar putea rețeaua tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, Y&E, să-i implice și să-i sprijine pe tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire din Republica Moldova – ca o platformă pentru advocacy și suport?

- **Platformă pentru advocacy:** Y&E poate deveni o platformă de autoreprezentare, unde tinerii își pot exprima nevoile și pot contribui la dezvoltarea politicilor care îi afectează direct.
- **Grup de suport:** Rețeaua poate oferi sprijin emoțional și consiliere, inclusiv programe de mentorat, facilitând întâlniri fizice regulate pentru a discuta problemele reale și a găsi soluții împreună.
- **Activități de dezvoltare personală:** Organizarea de cursuri de orientare vocațională, ateliere de dezvoltare a abilităților de viață independentă și activități recreative pentru a încuraja socializarea și colaborarea între tineri.

Tinerii din categoriile de vârstă 14-18 ani și 18-24 ani au nevoi specifice, dar și diverse, care necesită atenție și intervenții personalizate. Informațiile colectate în cadrul studiului ne prezintă cât de individuale sunt fiecare dintre situațiile tinerilor și cât de importantă este **abordarea personalizată**. Pentru a oferi șanse

tinerilor la o integrare cât mai bună în societate și o viață de adult responsabilă și împlinită, ar trebui să existe soluții cât mai clare la situațiile diverse ale tinerilor:

- Cum construim o relație de încredere, susținere și siguranță între tânăr și cel puțin un specialist, având în vedere că tinerii ajung în sistemul de îngrijire tocmai din cauza faptului că nu au avut persoane care să asigure această relație în cadrul propriei familii?
- Cum să pregătim din timp, în mod etapizat și cât mai bine posibil, copiii pentru ieșirea din sistemul de îngrijire având în vedere că locuința, un minim necesar de venit constant, o persoană de încredere la care ar putea apela, alegerea profesiei și găsirea unui loc de muncă sunt nevoi de bază pentru existența lor?
- Ce măsuri trebuie întreprinse ca tinerii să nu se simtă din nou abandonați în diferite etape ale procesului de tranziție: mutarea în diferite plasamente, urmarea unor studii la școli profesionale sau colegii, ieșirea din sistemul de îngrijire și începerea vieții independente?
- Cum să oferim un continuum de servicii care să asigure ghidarea tinerilor cu vârsta de 14-15 ani care învață în școli profesionale și colegii și simt că au ieșit din sistemul de îngrijire, dar au nevoie de suport în continuare?
- Când decidem că tinerii nu mai au nevoie de suport și au capacitatea de trai independent, având în vedere că la vârsta de 18 ani, tinerii, în mod clar, încă nu au tot setul de aptitudini și resurse necesare pentru a gestiona situații și riscuri inerente din viață?
- Cum ne asigurăm că prevederile cadrului normativ sunt cunoscute și înțelese de către tineri și nu afectează în mod negativ drepturile lor, având în vedere că sunt tineri care nu au fost informați referitor la indemnizații, ajutoarele financiare și serviciile la care au dreptul și întâmpină dificultăți în accesarea serviciilor educaționale, medicale și stabilirea vizei de reședință?
- Cum susținem participarea tinerilor în mod semnificativ în procesele decizionale care îi vizează și afectează în mod direct, având în vedere că mulți tineri simt valoarea și necesitatea de a se asocia și de a se ajuta reciproc?

În cadrul acestui studiu, tinerii au oferit răspunsuri punctuale la unele din întrebările menționate anterior și au vorbit despre nevoile lor în mod direct, însă un fir roșu identificat în multitudinea de percepții și idei colectate în studiu conduce spre importanța calității serviciilor și îmbunătățirea competențelor profesioniștilor din cadrul sistemului de îngrijire. **Tinerii percep calitatea plasamentului prin prisma atașamentului:** dacă au simțit grijă, respect, atenție și suport individual, au reușit să formeze un atașament pozitiv cu cel puțin un specialist din sistemul de îngrijire, atunci ei consideră că "restul s-a rezolvat". Orientarea serviciilor și a suportului spre interesul copilului sau a tânărului și construirea unei vieți cât mai calitative, sigure și afectuoase pe perioada aflării acestuia în plasament contribuie în mod direct la capacitatea acestuia de a se integra în societate la maturitate și succesul acestuia.

RECOMANDĂRI ȘI ARII DE INTERVENȚIE ȘI PARTICIPARE

Informațiile colectate în studiu permit formularea unei liste de recomandări relevante pentru susținerea tranziției tinerilor către viața independentă, structurate pe arii de intervenție și modele de participare din partea rețelei tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire Y&E și sugestii de implicare a autorităților și a societății civile:

1. IMPLEMENTAREA PARTICIPĂRII SEMNIFICATIVE	
Dezvoltarea și creșterea reprezentării rețelei Y&E: prin creșterea vizibilității și influenței, consolidarea relațiilor interne între tineri și externe cu partenerii, Y&E are capacitatea de a-și diversifica activitățile, de a amplifica vocile tinerilor și de a acționa în baza agendei de advocacy.	
Fondatorii Y&E: - operaționalizează statutul și dezvoltă structura completă organizațională, - fac eforturi pentru creșterea numărului de membri și participarea acestora, - stabilesc parteneriate cu părți interesate, - asigură principiile participării²⁴ în funcționarea rețelei, - dezvoltă grupuri de suport "de la egal la egal", programe de mentorat și alte activități în susținerea eforturilor de advocacy și participare.	Autoritățile și societatea civilă susțin Y&E prin: - oferirea unui spațiu de birou, - instruiri și formare pentru dezvoltarea abilităților membrilor, asigurarea sustenabilității rețelei, - ca parte a managementului de caz și a planului de tranziție, informarea copiilor aflați în îngrijire despre rețeaua tinerilor Y&E și recomandarea pentru implicare în inițiativele acestora, - alocarea fondurilor pentru susținerea activității Y&E în cadrul programelor/proiectelor relevante.
Suport și sustenabilitate: crearea și implementarea unui mecanism de consultare și participare a Y&E în luarea deciziilor ce afectează viața tinerilor, inclusiv pentru sensibilizarea specialiștilor și a societății din Republica Moldova	
Y&E depun eforturi pentru a se informa independent referitor la deciziile ce afectează bunăstarea copiilor și tinerilor, își dezvoltă gândirea critică și abilități de comunicare constructive.	Autoritățile dezvoltă mecanismul de consultare, participare și de comunicare cu Y&E pentru dezvoltarea politicilor și consolidarea serviciilor în domeniul protecției copilului, alocă timp și resurse umane pentru adaptarea materialelor destinate consultării pentru valorificarea experienței și feedback-ului din partea tinerilor.
2. DEZVOLTAREA SAU CONSOLIDAREA SERVICIILOR ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA MECANISMELOR DE ALOCARE A INDEMNIZAȚIILOR	
Acces la locuințe sociale: dezvoltarea și extinderea locuințelor sociale asistate pe întreg teritoriul Republicii Moldova pentru a asigura că toți tinerii au acces la un loc de trai stabil și sigur.	
Y&E participă la consultarea regulamentului-cadru pentru funcționarea serviciului. Informează și reprezintă punctul de vedere al tinerilor cu experiență trăită.	Autoritățile prioritizează bunăstarea tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, facilitează procesul de elaborare a cadrului normativ și alocă buget și resurse umane pentru implementarea serviciului.
Consolidarea serviciului APP: promovarea asistenței parentale profesioniste și investire în calitatea serviciului și a specialiștilor.	
Y&E contribuie la formarea specialiștilor, la promovarea bunăstării emoționale a copiilor și împărtășirea istoriilor de succes sau a lecțiilor învățate din propria experiență în APP.	Autoritățile planifică acțiuni ce promovează calitatea serviciului și învățarea continuă pentru specialiști. Astfel de acțiuni ar putea fi: grupuri de suport pentru APP-iști, schimb de experiență, supervizarea pentru managerii serviciului, includerea tinerilor cu experiență trăită în formarea continuă a specialiștilor.

²⁴ Changing the Way We Care (2023), Learning Brief: Participation of People with Lived Experience, https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2024-06/431.011learningbriefsupplement_pwle.pdf

Revizuirea indemnizațiilor: revizuirea mecanismelor de alocare a suportului financiar, înlăturarea barierelor de accesare a indemnizațiilor, precum și majorarea acestora ca să răspundă nevoilor financiare în creștere, în special pe perioada tranziției către viața independentă.	
Y&E consultă prin perspectiva experienței tinerilor în accesarea indemnizațiilor și modul de utilizare.	Autoritățile monitorizează oferirea și utilizarea indemnizațiilor, valoarea acestora și asigură informarea și consilierea de către specialiști în procesul de pregătire pentru viața independentă.
3. PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR ȘI ECHIPAREA ACESTORA CU COMPETENȚELE NECESARE pentru a oferi:	
• Suport emoțional: asigurarea unui suport emoțional constant, bazat pe respect, atenție și grijă, pe durata tranziției pentru a ajuta tinerii să gestioneze stresul și anxietatea asociate cu schimbările majore din viața lor. Echiparea specialiștilor cu cunoștințe necesare despre etapele de dezvoltare ale copiilor, impactul traumei separării de părinți și tactici și abilități de lucru cu tinerii cu experiență trăită pentru a fi pregătiți să asigure: - o comunicarea clară și constantă cu copiii/tinerii - o însoțirea copiilor/tinerilor la înscrierea la studii - o însoțirea și ghidarea copiilor/tinerilor în alegerea specialităților - o ascultarea îngrijorărilor și fricilor copiilor/tinerilor • Suport continuu: asistenții sociali ar trebui să susțină și să monitorizeze tinerii pe durata transferului dintr-o formă de plasament în alta sau pe perioada aflării tinerilor la instituțiile de învățământ. Suportul continuu presupune: - o comunicare regulată cu copii/tinerii - o interacțiuni regulate cu copii/tinerii - o evaluări periodice a bunăstării, identificarea nevoilor și actualizarea planului individualizat de asistență - o dezvoltarea planului de tranziție și identificarea programelor de suport pentru tinerii ce se pregătesc de ieșirea din sistemul de îngrijire - o recomandarea adresării la servicii complementare conform nevoilor specifice pentru a se asigura că tinerii se adaptează bine și primesc suportul necesar • Sprijin pe termen lung pentru categoria de vârstă 18+: oferirea sprijinului chiar și după ieșirea din sistemul de îngrijire, pentru a asigura o tranziție lină și stabilă către viața independentă: - o păstrarea comunicării și ascultarea tinerilor - o recomandarea adresării la servicii complementare (educație, piața muncii, spațiu de locuit, consiliere emoțională, servicii medicale, etc)	
Y&E este o resursă pentru asistenții sociali pentru a înțelege mai bine perspectiva copiilor și tinerilor din îngrijire. Y&E de asemenea este o resursă pentru programele de formare în asistență socială, din poziție de co-facilitatori care pot prezenta perspectiva copiilor/tinerilor.	Specialiștii care interacționează direct cu copii prioritizează nevoia de suport emoțional a copiilor și tinerilor, obțin formare și supervizare în acest sens și planifică acțiuni și activități concrete ca parte din procesul de tranziție a tinerilor către viața independentă. Autoritățile dezvoltă, consolidează și integrează în conținutul instruirilor pentru specialiști aspecte ce vizează competențele de lucru cu tinerii care se pregătesc să iasă din sistem (16+) și tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire (18+). Conținutul actualizat ar deveni parte a programului de formare inițială și continuă a specialiștilor, în cadrul managementului de caz.
4. ÎNȚELEGEREA, APLICAREA ȘI ACTUALIZAREA CADRULUI NORMATIV	
Cunoașterea drepturilor și a obligațiilor: dezvoltarea unor ghiduri clare și detaliate despre drepturile, obligațiile, suportul financiar și serviciile disponibile pentru tineri, precum și organizarea de sesiuni de informare, în limbaj accesibil și practic, pentru a asigura că tinerii sunt bine informați și pregătiți.	

Y&E participă la dezvoltarea ghidurilor, contribuie la diseminarea informația în rândul tinerilor și oferă suport individual, de la egal la egal, pentru tinerii cu întrebări specifice. Y&E acționează ca un „hub” pentru schimbul de informații despre drepturi, servicii și sprijin pentru tineri.	Autoritățile și societatea civilă alocă fonduri, organizează consultarea tinerilor pentru pregătirea materialelor, include responsabilitatea de informare și consiliere pentru specialiști ca să susțină mai bine procesul de pregătire pentru viața independentă.
Actualizarea și eliminarea discrepanțelor în actele normative existente: există câteva hotărâri de guvern care influențează accesul la beneficii și calitatea plasamentului copiilor în servicii, între care s-au identificat fie discrepanțe, fie ambiguități. Claritatea în actele normative este esențială pentru asigurarea drepturilor pentru copiii și tinerii din sistem. Anexa 1 oferă o analiză detaliată.	
Y&E participă la consultări pentru informarea actualizărilor necesare.	Autoritățile revizuiesc cadrul normativ, propun spre consultare și aprobă actualizările necesare.
Programe de pregătire etapizată: implementarea unor programe care să pregătească tinerii pentru viața independentă prin etape clare și bine definite, cu scopul de a elimina barierele și de a facilita accesul la educație continuă și formare profesională pentru a ajuta tinerii să-și dezvolte abilitățile și să-și îmbunătățească perspectivele de integrare în societate.	
Y&E participă la pregătirea conținutului și co-facilitează astfel de programe, într-un context de la egal la egal, prin utilizarea exemplurilor celor ieșiți din sistem, cu istorii de succes sau lecții învățate.	Autoritățile și societatea civilă alocă fonduri, consultă, organizează și co-facilitează astfel de programe, ca parte din pregătirea copilului pentru ieșirea din sistem. Subiectele abordate în programe pot fi: • sesiuni de consiliere emoțională, • orientare și consiliere vocațională • dezvoltarea abilităților de viață independentă cu aspecte practice precum: înțelegerea unui contract de muncă/ chirie/ credit/ telefonie/ internet/ de studii/etc, completarea unei aplicări pentru un loc de muncă, gestionarea banilor, oportunități și riscuri în legătură cu creditele, diversificarea surselor de venit, accesul la servicii, inclusiv asigurarea medicală, construirea unei familii, potențiale riscuri și pericole privind violența, abuzul de droguri și alcool, siguranța datelor cu caracter personal și viața privată.
Evidență: dezvoltarea unui registru național pentru tinerii fără viză de reședință și înscrierea lor pentru a facilita accesul la servicii medicale și implicare civică.	
Y&E, în baza experienței trăite, consultă și contribuie cu idei practice pentru a facilita accesul tinerilor la servicii și obținerea documentelor.	Autoritățile prioritizează această barieră identificată de tineri, consultă tinerii și implementează soluțiile identificate.
Dezvoltarea cadrului normativ pentru tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire (18+): așa cum arată bunele practici internaționale, tinerii cu experiență în sistemul de îngrijire sunt o categorie cu vulnerabilități particulare, ce merită atenție și suport și după 18 ani. Investiția statului în succesul și capacitatea lor de adaptare la viața independentă înseamnă reducerea riscurilor, cheltuielilor și vulnerabilităților pentru adultul sau vârstnicul din viitor.	
Y&E participă la elaborarea cadrului normativ prin consultări ample cu membrii și afiliații rețelei.	Autoritățile prioritizează bunăstarea tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire și facilitează procesul de elaborare și implementare a cadrului normativ.
Colaborare interinstituțională: promovarea unei colaborări eficiente între ONG-uri și instituțiile guvernamentale pentru a asigura resurse și expertiză complementară sau suplimentară, care să funcționeze în sinergie pentru sprijinul tinerilor. Aceste parteneriate ar putea facilita implementarea unor proiecte mai eficiente și mai sustenabile, vor amplifica vocea tinerilor și a vor promova schimbări pozitive în societate.	
Y&E funcționează ca un barometru al nevoilor actuale și specifice ale tinerilor și informează proiecte ce răspund necesităților.	Autoritățile și societatea civilă arată deschidere spre participarea și implicarea tinerilor în etapa de planificare a proiectelor, și ulterior în implementarea acestora.

Anexe

Anexa 1. Cadrul normativ relevant pentru tinerii cu experiență trăită în sistemul de îngrijire

Prevederi pentru copii în pregătirea pentru ieșirea din sistem sau tineri cu experiență trăită în sistemul de îngrijire	Limitări în asigurarea interesului superior a copilului	Recomandări de completare
Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului		
Articolul 10. (1) Orice copil care este, temporar sau definitiv, separat de mediul său familial sau care, în interes propriu, nu poate fi lăsat să locuiască în acest mediu are dreptul la protecție specială din partea statului. (3) Statul asigură măsuri de protecție socială specială pentru copiii separați de mediul familial și plasați în diverse forme de plasament.	Nu este definit termenul de "specială", lăasă loc de interpretare sau ambiguitate.	Definirea termenului de "specială".
Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți		
Articolul 12. (5) Plasamentul planificat al copilului în serviciile indicate la alin. (2) încetează odată cu atingerea de către acesta a vârstei de 18 ani ori la finalizarea anului de studii pe parcursul căruia a atins vârsta respectivă. Articolul 12². Pregătirea pentru viața independentă Pentru copiii cu statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, începând cu atingerea vârstei de 16 ani, autoritatea tutelară teritorială în colaborare cu prestatorul și personalul serviciului în care este plasat copilul asigură pregătirea acestuia pentru viața independentă.	S-au identificat discrepanțe normative în Legea nr. 140/2013 și hotărârile de guvern privind organizarea și funcționarea serviciilor sociale APP, CCTF, tutelă/curatelă, casă comunitară, centre de plasament în legătură cu vârsta maximă și condițiile aflării în servicii pentru tinerii de peste 18 ani. În timp ce în Legea nr. 140/2013 se menționează excepția "la finalizarea anului de studii pe parcursul căruia a atins vârsta respectivă.", • în regulamentul cadru pentru APP avem "până la finalizarea studiilor liceale"; • în regulamentul cadru pentru CCTF avem articolul 19. "În cazul continuării studiilor în instituții de învățământ (licee, instituții de învățământ profesional tehnic sau superior), ei își păstrează această calitate până la încheierea studiilor (dar numai până la vârsta de 23 de ani)."; • în regulamentul cadru pentru centre de plasament avem "până la finalizarea studiilor liceale". • în regulamentele cadru pentru tutelă/curatelă și case comunitare, nu sunt excepții, copii părăsesc serviciile la împlinirea vârstei de 18 ani.	Alinierea prevederilor din acte normative conexe, cum ar fi HG nr. 760/2014, HG nr. 51/2018, HG nr. 81/2023, HG nr. 885/2015, HG nr. 591/2017, HG nr. 885/2015. Reformulare în "finalizarea nivelului de studii" și includerea unei limite maxime de vârstă (exemplul regulamentului CCTF, art 19) pentru a crește șansele de absolvire a tânărului, fără a crea impedimente suplimentare, precum locul de trai, asigurarea nevoilor de bază de sine stătător, mai ales dacă încă nu are calificarea necesară pentru a obține un loc de muncă. Includerea prevederilor pentru copii de 14-18 ani care nu sunt într-o formă de plasament, dar învață și locuiesc la școli profesionale sau colegii, cu responsabili pentru asigurarea pregătirii pentru viața independentă. Completarea legii cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă.

	Totodată, în serviciile de APP și centre de plasament, se aplică excepția doar pentru studii liceale, fără a acoperi și studii la școli profesionale sau colegii. Copiii de 14-18 ani, care merg la colegii sau școli profesionale și li se oferă cămin pe perioada anului școlar, "pierd" locul din servicii, ceea ce înseamnă și lipsa sprijinului de la specialiștii din servicii în special în pregătirea tranziției pentru viața independentă, întreruperea indemnizației zilnice și lipsa a unui adăpost pe perioada vacanțelor când căminele sunt închise. Lipsește acțiunile concrete privind procesul de pregătire pentru viața independentă, care aspecte/subiecte/teme trebuie acoperite ca și minim.	O altă bună practică internațională care lipsește este acordarea suportului după ieșirea din sistem la 18 ani, asigurarea unei tranziții adecvate și sigure pentru integrarea acestuia în societate și în câmpul muncii. Există exemple în practica internațională de elaborare a cadrului normativ sau strategiilor naționale dedicate în mod specific tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire și nevoilor lor individuale.
Hotărârea Guvernului nr. 132/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru unele categorii de copii și tineri		
Beneficii financiare pe perioada studiilor: 1. indemnizație unică la absolvirea școlii de tip internat; 2. indemnizație lunară pentru întreținere; 3. indemnizație lunară pentru locațiunea locuinței; 4. indemnizație unică pentru efectuarea cercetărilor, editarea tezei și lucrării de diplomă în ultimul an de studii; 5. indemnizație unică la absolvirea instituției de învățământ. Se aplică pe întreagă perioadă de studii copiilor și tinerilor a nivelurilor de învățământ de la 3 (liceu, colegiu, școală profesională) la 7 (masterat). Condiții de acces: • Dacă are statut de copil rămas fără ocrotire părintească, temporar sau definitiv, stabilit până la 18 ani • Dacă este înmatriculat la studii • Cererile se depun de reprezentatul legal sau de beneficiar, dacă are peste 18 ani	Cum a arătat studiul, există confuzie și nu toți tinerii cunosc despre toate indemnizațiile prevăzute de lege. Dacă reprezentatul legal nu s-a autosesizat la timp privind depunerea cererii, atunci copiii/tinerii "pierd" plăți. Reprezentatul legal ar putea fi indisponibil, o dată ce copilul a ieșit din forma de plasament și s-a mutat din localitate/raion.	Includerea obligației și responsabilul pentru informarea copiilor și a tinerilor despre toate indemnizațiile la care au dreptul la ieșire din IR, pe parcursul studiilor și la absolvirea instituției. Actualizarea hotărârii pentru includerea plății retroactivă în situația când cererea nu a fost depusă la timp, adică la înmatricularea la studii, de către reprezentant legal sau beneficiarul care nu a fost informat.
Hotărârea Guvernului nr. 378/2018 la stabilirea și plata indemnizației zilnice pentru copii		
Beneficii financiare sub formă de indemnizație zilnică și la unele sărbători pe perioada de plasament în servicii: • Serviciul social APP • Serviciul social CCTF	Există aplicare arbitrară și confuzie pentru situația copiilor de 14-18 ani care fizic locuiesc în căminele școlilor profesionale sau ale colegiilor, dacă și în ce condiții acești	Clarificarea conținutului actului normativ pentru situația copiilor de 14-18 ani care locuiesc în cămine.

• Serviciul de tutelă/curatelă • <i>Serviciul social Casa comunitară pentru copii în situație de risc</i> • Serviciul social Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți Condiții de acces: • Dacă are statut de copil rămas fără ocrotire părintească stabilit, definitiv sau temporar • Dacă este încadrat într-o instituție de învățământ, începînd cu clasa a cincea pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani	copii continuă să beneficieze de indemnizațiile zilnice și serviciile de plasament. De asemenea, HG nr. 378/2018 nu este aliniată la regulamentele cadru ale serviciilor și Legea nr. 140/2013 privind excepțiile aflării în serviciu a tinerilor după 18 ani, până la finalizarea studiilor, sau a anului școlar.	Alinierea cu celelalte acte normative ce relementează serviciile sociale, pentru a oferi indemnizația zilnică pe întreaga perioadă a aflării în servicii.
Hotărârea Guvernului nr. 1009/2006 cu privire la cuantumurile burselor, soldele lunare altor forme de ajutoare sociale pentru studenții din instituțiile de învățământ superior, elevii din instituțiile de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar, profesional tehnic secundar și persoanele care studiază în învățământul postuniversitar		
Pot pretinde la bursa socială categoriile de studenți/elevi - persoanele rămase fără ocrotire părintească. Există o cotă de 10% din totalul studenților/elevilor care pot primi burse sociale, se reevaluează acordarea acestora semestrial, în baza cererii, a rezultatelor și a situației individuale a aplicanților.	Cum a arătat studiul, există confuzie și nu toți tinerii cunosc despre toate indemnizațiile prevăzute de lege. Dacă reprezentatul legal nu s-a autosesizat la timp privind depunerea cererii, atunci copii/tinerii "pierd" această oportunitate.	Includerea obligației și a responsabilului pentru informarea copiilor și a tinerilor despre toate indemnizațiile la care au dreptul. Actualizarea hotărârii pentru includerea plății retroactive în situația când cererea nu a fost depusă la timp, adică la înmatricularea la studii, de către reprezentant legal sau beneficiarul care nu a fost informat.
Hotărârea Guvernului nr. 760/2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate		
Capitolul 1. 6) <i>plasament de lungă durată</i> – plasamentul planificat în familia asistentului parental profesionist pentru o perioadă care poate dura de la 1 an pînă la atingerea de către copil a vîrstei de 18 ani, iar în cazul în care acesta își continuă studiile în liceu, pînă la finalizarea studiilor liceale... Sectunea 2. 29. Copiii încadrați într-o instituție de învățământ, începînd cu clasa a cincea pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani, beneficiază de indemnizație zilnică pentru copil, în conformitate cu prevederile stabilite de Guvern. Standardul 30. 2) În cazul plasamentului de lungă durată, începînd cu doi ani înainte de atingerea vîrstei de 18 ani sau de finalizare a studiilor liceale, asistentul social responsabil de Serviciu și asistentul parental profesionist asigură ca planul individual de asistență a copilului care urmează să iasă din Serviciu să conțină activități pentru pregătirea acestuia către viața independentă. Totodată, copilul este informat despre suportul de care va beneficia după ieșirea din Serviciu.	Tânărul poate continua plasamentul și după 18 ani doar dacă este la liceu, fiind excluse alte tipuri de studii, precum școlile profesionale sau colegiile. Excepția pentru continuarea plasamentului ar trebui aplicată și pentru continuarea indemnizației zilnice până la finalizarea studiilor.	Completarea actului normativ cu alte tipuri de instituții de învățământ, nu doar studii liceale. Completarea actului normativ pentru acordarea indemnizației zilnice pe întreaga perioadă a aflării în serviciu. Completarea regulamentului cadru cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă.

Hotărârea Guvernului nr. 51/2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă de copii de tip familial” și a Standardelor minime de calitate		
19. Copiii din casa de copii de tip familial dețin calitatea de membru al acesteia până la atingerea vârstei de 18 ani. În cazul continuării studiilor în instituții de învățământ (licee, instituții de învățământ profesional tehnic sau superior), ei își păstrează această calitate până la încheierea studiilor (dar numai până la vârsta de 23 de ani). 31. Copiii încadrați într-o instituție de învățământ, începând cu clasa a cincea până la împlinirea vârstei de 18 ani, beneficiază de indemnizație zilnică pentru copil, în conformitate cu prevederile stabilite de Guvern. 2) În cazul plasamentului de lungă durată, începând cu doi ani înainte de atingerea vârstei de 18 ani sau de finalizare a studiilor liceale, asistentul social din cadrul Serviciului plasamente de tip familial și părintele-educator asigură ca planul individual de asistență a copilului care urmează să iasă din casa de copii de tip familial să conțină activități pentru pregătirea acestuia către viața independentă. Totodată, copilul este informat despre suportul de care va beneficia după ieșirea din casa de copii de tip familial.	Discrepanță identificată cu Legea nr. 140/2013, privind perioada aflării în serviciu după 18 ani. Excepția pentru continuarea plasamentului ar trebui aplicată și pentru continuarea indemnizației zilnice până la finalizarea studiilor.	Eliminarea discrepanțelor dintre diferite acte normative. Completarea actului normativ pentru acordarea indemnizației zilnice pe întreaga perioadă a aflării în serviciu. Completarea regulamentului cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă.
Hotărârea Guvernului nr. 81/2023 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la instituirea custodiei și asigurarea organizării și funcționării Serviciului de tutelă/curatelă		
Serviciu valabil pentru copii până la împlinirea vârstei de 18 ani. 60. În etapa finală de implementare a planului individual de asistență, autoritatea tutelară teritorială asigură pregătirea copilului și, după caz, a familiei acestuia pentru ieșirea copilului din Serviciu, în cooperare cu alți specialiști relevanți.	Discrepanță identificată cu Legea nr. 140/2013, privind perioada aflării în serviciu după 18 ani, lipsesc prevederile pentru indemnizațiile zilnice. Lipsesc orice mențiuni privind pregătirea pentru viața independentă.	Eliminarea discrepanțelor dintre diferite acte normative, Completarea actului normativ pentru acordarea indemnizației zilnice pe întreaga perioadă a aflării în serviciu. Completarea regulamentului cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă.
Hotărârea Guvernului nr. 885/2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă comunitară” și a standardelor minime de calitate		
8. La atingerea de către beneficiar a vârstei de 18 ani Prestatorul contribuie la transferarea acestuia într-un Serviciu unde sînt plasați adulți sau în alt serviciu social specializat, corespunzător necesităților sale. 67. Pregătirea ieșirii beneficiarului din Serviciu se efectuează de către personalul Serviciului, în colaborare cu familia în care urmează a fi reintegrat, Serviciul în care urmează a fi plasat, autoritatea publică locală și asistentul social din localitatea unde urmează a fi transferat, după caz.	Discrepanță identificată cu Legea nr. 140/2013, privind perioada aflării în serviciu după 18 ani, lipsesc prevederile pentru indemnizațiile zilnice. Lipsesc orice mențiuni privind pregătirea pentru viața independentă.	Eliminarea discrepanțelor dintre diferite acte normative, Completarea actului normativ pentru acordarea indemnizației zilnice pe întreaga perioadă a aflării în serviciu. Completarea regulamentului cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă.

Hotărârea Guvernului nr. 591/2017 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți și a Standardelor minime de calitate		
23. În cazul plasamentului în Centru a copilului cu vârsta de 16 ani... acesta va rămîne în plasament pînă la atingerea vârstei de 18 ani, iar în cazul în care acesta își continuă studiile în liceu, pînă la finalizarea studiilor liceale. 12¹. Copiii încadrați într-o instituție de învățămînt, începînd cu clasa a cincea pînă la împlinirea vârstei de 18 ani, beneficiază de indemnizație zilnică pentru copil, în conformitate cu prevederile stabilite de Guvern. 35. Pregătirea ieșirii copilului din Centru se realizează de către managerul de caz și persoana-cheie a copilului, în colaborare cu autoritatea tutelară locală de la domiciliul copilului. 2) În cazul tinerilor plasați în Serviciu pînă la atingerea vârstei de 18 ani sau finalizarea studiilor liceale, managerul de caz asigură ca planul individual de asistență și planul individualizat de servicii al copilului care se pregătește pentru ieșire din Serviciu să conțină activități de orientare profesională și de pregătire a acestuia pentru viața independentă. Totodată, copilul este informat despre suportul de care va beneficia după ieșirea din Serviciu.	Tânărul poate continua plasamentul și după 18 doar dacă este la liceu, fiind excluse alte tipuri de studii, precum școlile profesionale sau colegiile, fiind discrepanțe cu Legea nr. 140/2013. Excepția pentru continuarea plasamentului ar trebui aplicată și pentru continuarea indemnizației zilnice pînă la finalizarea studiilor.	Eliminarea discrepanțelor dintre diferite acte normative. Completarea actului normativ pentru acordarea indemnizației zilnice pe întreaga perioadă aflării în serviciu. Completarea regulamentului cu acțiuni concrete ce trebuie să facă parte din procesul de pregătire și tranziție pentru viața independentă
Hotărârea Guvernului nr. 432/2007 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial		
144. Pentru copiii mai mari (14-18 ani), activitățile sînt orientate spre găsirea unor forme de continuare a studiilor, învățarea unor meserii, menținerea legăturii cu agențiile de ocupare a forței de muncă, cunoașterea ofertei locurilor de muncă, a calificărilor existente pe piața muncii etc. 145. Copiii mai mari (14-18 ani) participă la toate demersurile/activitățile care privesc viitorul lor profesional. 147. În orientarea școlară și profesională se iau în considerare opiniile copilului, educatorului, psihologului, profesorilor, asistentului social.		

Anexa 2. Dezvoltarea metodologiei studiului – de la întrebări la metode

Obiectivele cercetării și întrebări specifice de cercetare	Care sunt variabilele cheie sau domeniile de cercetare cu privire la care trebuie să colectați date pentru a îndeplini obiectivul specific?	Din ce populații sau surse de date vor fi colectate aceste informații?	Ce metode de colectare a datelor vor fi utilizate pentru îndeplinirea obiectivelor specifice? Cât de des vor fi colectate datele?	Care este metoda de eșantionare și dimensiunea eșantionului pentru fiecare metodă de colectare a datelor?
Obiectivul de cercetare 1: facilitarea interacțiunii fondatorilor Y&E cu alți tineri ieșiți din sistemul de îngrijire, pentru a determina care ar trebui să fie domeniile prioritare ale rețelei și agenda de advocacy și cum ar trebui rețeaua să implice și să servească tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire și, prin urmare, cum ar trebui rețeaua Y&E să funcționeze				
1. Care sunt punctele forte, nevoile și provocările în rândul tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova?	- reflecții și percepții ale tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire cu privire la tranziția către o viață independentă, inclusiv care ar putea fi elementele unui sprijin ideal; - situația tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova: studii, condiții de muncă, situația familială, necesități de bază; - percepția tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova privind bunăstarea lor.	Tineri ieșiți din sistemul de îngrijire din MD, cu vârstă cuprinsă între 15 și 26 de ani	FGD	2 FGD-uri, max 8 participanți per focus grup
			Sondaj/Chestionar	50 participanți
2. Cum ar putea rețeaua tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, Y&E, să implice și să susțină tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova – ca o platformă pentru advocacy și grup de suport	- reflecții ale tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire cu privire la subiectele de advocacy pe care ar dori să le promoveze/susțină; - discutați despre barierele interne/personale și barierele externe/sociale referitor la grupurile de suport sau asocierea cu semenii lor și potențiali catalizatori.	Tineri ieșiți din sistemul de îngrijire din MD, cu vârstă cuprinsă între 15 și 26 de ani	FGD	2 FGD-uri, max 8 participanți per focus grup

Anexa 3. Ghidul pentru focus grup

ETAPELE	TEHNICĂ	DINAMICA
1. Introducere (10')	- Explicarea «regulilor» discuțiilor de grup - vorbim pe rând, ne ascultăm reciproc, acceptăm toate opiniile, păstrăm confidențialitatea informației discutate în cadrul focus grupului. - Informație despre tematica cercetării - focus grupul este realizat în cadrul <i>Studiului Tinerilor Ieșiți din Sistemul de Îngrijire</i> din Republica Moldova Scopul studiului este de a înțelege mai bine nevoile, interesele și prioritățile tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova pentru a informa domeniile prioritare de activitate ale organizației nou create "Youth and Experience" (Y&E). Y&E își propune să reprezinte și să promoveze drepturile tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, iar rezultatele studiului vor ghida agenda organizației și cum ar trebui rețeaua să implice și să lucreze cu tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire. - Motivarea participanților de a fi activi, deschiși către discuție- Vă rog mult să vă implicați activ în discuții, părerea fiecăruia din voi este foarte importantă pentru mine și pentru studiul nostru. - Prezentarea fiecărui participant: nume, prenume. - Discutarea și semnarea consimțământului informat.	Prezentarea moderatorului și a grupului
2. Tranziția către o viață independentă (15')	Cum ar arăta situația ideală sau sprijinul ideal pentru un tânăr/tânăra după ieșirea din sistemul de îngrijire? - De ce fel de suport ar avea nevoie un tânăr pentru a se integra cu succes în societate? - La cine sau unde ar putea apela un tânăr dacă are nevoie de ajutor? - Cu ce dificultăți s-ar putea confrunta un tânăr după ieșirea din sistemul de îngrijire? Cum ar putea să depășească aceste dificultăți? • Notă pentru facilitator: Deși excludem orice întrebări directe despre experiența proprie din sistem a tinerilor, oricum întrebările și discuțiile ar putea determina ca tinerii singuri să vrea să împărtășească din experiența proprie, ceea ce este de luat în considerație și ar putea apărea riscul ca focus grupul să se transforme într-o reflecție despre trecut, pe când prin focus grup ne dorim să aflăm cum tinerii ar vrea să schimbe situația și ce putem aplica/schimba pe viitor. Pentru facilitator, trebuie să existe o „strategie” empatică de a reveni la întrebările din ghid: de exemplu mulțumirea pentru împărtășirea experienței, confirmarea că experiența lor poate fi foarte dificilă și reorientarea discuției spre viitor, spre ce putem face pentru copii de acum și tinerii din viitor.	Discuție de grup
3. Activități de advocacy necesare pentru	Imaginați-vă că aveți puterea de a schimba sistemul de îngrijire a copilului din Moldova, care ar fi prima idee/ prioritatea pentru a îmbunătăți viața copiilor care ajung în sistem? Ceilalți din grup sunt de acord cu această idee?	Discuție de grup

susținerea tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire (30')	• Este o prioritate și pentru tine? • Care alte priorități ar mai fi? Notă pentru facilitator: Pentru a facilita discuția la începutul acestui bloc de întrebări se va explica structura sistemului de îngrijire și prestațiile sociale existente în RM. Dacă apare problema lipsei locuințelor sau dificultăți de a găsi o locuință sau chirie, tinerii v-or fi încurajați să dezvolte acest subiect cu detalii suplimentare, de exemplu: care ar trebui să fie condițiile pentru a accesa o locuință socială și ce responsabilități se așteaptă să aibă un tânăr în astfel de locuință. Dacă apare problema lipsei banilor, tinerii vor fi întrebați dacă știu despre indemnizațiile prevăzute de stat pentru ei, cum să le obțină și dacă cunosc despre stabilirea statutului de copil fără ocrotire părintească. Dacă apare subiectul determinării gradului de dizabilitate, tinerii v-or fi întrebați dacă cunosc etapele, structurile responsabile, prestațiile sociale și facilitățile oferite persoanelor cu dizabilități în RM.	
4. Rețeaua tinerilor. bariere și catalizatori (30')	Imaginați-vă că există o Rețea a tinerilor ieșiți din sistem sau un Consiliu format și condus de tineri cu experiență trăită în sistemul de îngrijire, iar Consiliul lucrează pentru a aborda problemele pe care le-ați menționat deja, ce v-ar face să vă alăturați grupului? Ce v-ar împiedica să vă alăturați consiliului? • Locația întâlnirilor și cât de des au loc? • Ce teme interesante și utile de discuții ar putea avea întâlnirile? • Modul în care sunt luate deciziile? • Ce fel de activități ar trebui să aibă? • Cu cine ar trebui să lucreze? • Confidențialitatea/păstrarea anonimității ar fi o problemă pentru voi? • Considerați că este util să vă întâlniți cu alți tineri ieșiți din sistemul de îngrijire? De ce? • Ce v-ar motiva să împărtășiți gândurile și ideile voastre cu alți tineri? • Ce v-ar ajuta să vă întâlniți mai des cu colegii sau tinerii care au experiențe de viață similare? • De ce nu ați vrea să vă întâlniți cu alți tineri care au experiențe de viață similare?	Discuție de grup
5. Încheiere (5')	• Ar mai fi ceva ce ați dori să împărtășiți, înainte de a închide sesiunea noastră? • Mulțumirea participanților și încheierea.	Discuție de grup

Anexa 4. Chestionar pentru tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire

Obiectivul Chestionarului – colectare de date care să ofere informații despre:

- situația tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova:
  - o educație – studii curente sau cel mai înalt nivel atins
  - o condiții de muncă – tip de angajare și stabilitate financiară
  - o situația familială – contactul cu familia, structura de sprijin, acceptarea comunității
- percepția tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova privind bunăstarea lor – nevoi de bază, timp liber și libertate, îngrijire și siguranță și satisfacția generală a vieții.

PARTEA 1. DATE DEMOGRAFICE

Mai întâi aș dori să începem prin a vă adresa câteva întrebări generale despre Dvoastră.

Nr de telefon (pentru operator)

Numele (pentru operator)

1. Sexul (un răspuns posibil)

Masculin	
Feminin	

2. Care este vârsta dumneavoastră? (răspuns deschis)

_____ ani	
Sub 15 ani	STOP CHESTIONAR
Între 15 și 18 ani	
Între 18-26 ani	
După 26 ani	STOP CHESTIONAR

3. Localitatea în care locuiți. (răspuns deschis)

4. Locuiți într-o zonă urbană sau rurală? (un răspuns posibil)

Rurală	
Urbană	

5. Care este statutul Dvs. marital/ civil? (un răspuns posibil)

Celibatar/ă, nu sunt într-o relație	
Într-o relație, cu partener	
Căsătorit/ă	
În concubinaj	
Văduv/ă	
Divorțat/ă sau separat/ă	
(nu citiți) Refuz să răspund	

6. Aveți copii?

Da, câți (vă rugăm să specificați)	
Vârsta _____	
Nu	
(nu citiți) Refuz să răspund	

7. Care este cel mai înalt nivel de educație pe care l-ați absolvit? (un răspuns posibil)

Școala secundară, (gimnaziu - 9 clase)	

Liceul/ 12 clase/scoala generala (11 clase)	
Școală profesională/vocațională	
Colegiu	
Universitate (licenta, masterat)	
Cursuri profesionale	
(nu citiți) Refuz să răspund	

9. Aveți nevoie de ajutor în continuarea studiilor sau formării profesionale?

Da	
Nu	

10. În ce formă de îngrijire ați fost plasat fiind în sistemul de îngrijire? (selectați toate care se aplică)

Casă de copii de tip familial (CCTF)	
Casă comunitară	
Asistență parentală profesionistă (APP)	
Școală-internat auxiliară	
Școală de tip internat	
Centru de plasament temporar/de reabilitare	
Instituție rezidențială	
Tutelă/curatelă	
Nu știu exact _____	
(nu citiți) Refuz să răspund	

11. La ce vârstă ați ieșit din sistemul de îngrijire ?

_____ ani

12. În ce an ați ieșit din sistemul de îngrijire?

Anul	
Nu știu exact	

13. Care a fost motivul părăsirii sistemului de îngrijire?

Reintegrarea în familie	
Împlinirea vârstei de majorat	
Probleme de adaptare	
Decizia personală	
Alte motive (vă rugăm să specificați): _____	
(nu citiți) Refuz să răspund	

PARTEA 2. SITUAȚIA ACTUALĂ

Avem o întrebare despre gospodăria Dvs. O "gospodărie" este un grup de persoane care locuiesc în mod regulat în aceeași casă și care își pregătesc masa împreună. O gospodărie poate fi formată din persoane înrudite sau nu, inclusiv familia apropiată sau extinsă.

14. În ce tip de gospodărie locuiți la moment?

Cămin	
Chirie	
Locuință socială	
La părinți/rude	
La prieteni	
Casă proprie	
Alt tip, (vă rugăm să specificați)	
(nu citiți) Refuz să răspund	

15. Care este ocupația Dvoastră?

Angajat în câmpul muncii, domeniul (vă rugăm să specificați) _____	
Elev/ă la liceu	

Student/ă, învăț specialitatea _____	
Nu am o ocupație	
Incapacitate temporară/permanentă de muncă	
(nu citiți) Refuz să răspund	

16. Care din situațiile de mai jos se potrivește cel mai bine cu sursa de venit pe care o aveți pe parcursul unui an (selectați toate care se aplică):

Șomer, dar caut de lucru	
Lucrez cu contract oficial de muncă	
Lucrez neoficial/parțial neoficial	
Lucrez cu ziua	
Lucrez peste hotare câteva luni pe an	
Obțin venit din indemnizații, ajutor de șomaj, bursă, ajutor social	
Sunt întreținut/ă de partener/soț/părinți, familie, rude	
Altă opțiune: _____	
(nu citiți) Refuz să răspund	

17. Cât de des v-ați confruntat cu o problemă financiară în ultima perioadă?

Niciodată	
Rareori	
Uneori	
Deseori	
(nu citiți) Refuz să răspund	

18. Ați reușit să economisiți o sumă de bani în ultimele 3 luni? (un răspuns posibil)

Da	
Nu	
(nu citiți) Refuz să răspund	

19. Dacă v-ați confrunța cu o situație urgentă care ar necesita o sumă de bani, cât de dificil ar fi să obțineți suma de care aveți nevoie?

Ar fi imposibil	
Ar fi greu, dar aș putea reuși	
Ar fi ușor	
(nu citiți) Refuz să răspund	

20. Următoarele întrebări se referă la dificultățile pe care le puteți întâlni în realizarea anumitor activități.

În care din următoarele situații întâlniți dificultăți în realizarea anumitor activități? (un răspuns posibil pe rând)

	Nici o dificultate	O anumită dificultate	Mare dificultate	Deloc nu pot face activitatea	(nu citiți) Refuz	(nu citiți) Nu știu
Văzul, chiar dacă purtați ochelari						
Auzul chiar dacă folosiți un aparat auditiv?						
Mersul pe jos sau urcat pe trepte?						
Memorarea sau concentrarea						
Îngrijirea de sine, cum ar fi spălatul corpului sau îmbrăcatul						
Folosind limbajul obișnuit, aveți dificultăți în a comunica, de exemplu, să înțelegeți sau să fiți înțeles?						

PARTEA 3: SERVICII DE SUPORT ȘI STABILITATE

Acum aș dori să vă adresez mai multe întrebări despre experiența Dvs. de după ieșirea din sistemul de îngrijire. Putem continua conversația?

21. Ce ați făcut imediat după ce ați ieșit din sistemul de îngrijire?

M-am mutat în cămin	
M-am mutat cu membrii familiei	
M-am mutat la prieteni	
M-am mutat în locuință socială	
Mi-am găsit chirie	
Altă situație, includeți _____	
(nu citiți) Refuz să răspund	

22. Ce sprijin ați primit imediat după ieșirea din sistemul de îngrijire?

Am făcut parte dintr-un program de sprijin, menționați _____	
Am primit ajutor de la familie și rude	
Am primit ajutor de la prieteni, alți tineri ieșiți din sistem	
Nu am primit nici un fel de ajutor	
Altă situație, includeți _____	
(nu citiți) Refuz să răspund	

23. Ce tip de suport considerați că ar fi cel mai necesar după ieșirea din sistemul de îngrijire?

Găzduire pe o perioadă determinată de timp	
Suport pentru angajarea în câmpul muncii	
Suport financiar în formă de indemnizații sau bursă	
Suport în vederea continuării studiilor	
Formarea deprinderilor pentru viața independentă	
Alt tip de suport (vă rugăm să specificați)	
(nu citiți) Refuz să răspund	

24. Țineți legătura cu cineva din sistemul de îngrijire?

Da	
Nu	
(nu citiți) Refuz să răspund	

25. Dacă da, cu cine ține-ți legătura? (selecțați toate care se aplică)

Alți tineri ieșiți din sistemul de îngrijire	
Copii/tineri aflați încă în sistemul de îngrijire	
Asistent parental profesionist/educator CCTF	
Asistent social	
Specialiștii din instituția rezidențială	
Specialiști de la ONG-ul care mi-a oferit suport	
Alții: (vă rugăm să specificați) _____	
Nu mențin nici o legătură	
(nu citiți) Refuz	

26. De care dintre următoarele tipuri de asistență ați beneficiat pentru a sprijini integrarea Dvoastră în societate după ieșirea din sistemul de protecție? (un răspuns posibil pe rând)

	Am beneficiat	Nu am beneficiat	Refuz să răspund
Îndrumări din partea asistentului social			
Îndrumări din partea angajaților instituțiilor rezidențiale			
Îndrumări din partea asistenților parentali profesioniști/educatori			
Îndrumări din partea altor tineri ieșiți din sistemul de îngrijire			
Consiliere psihologică sau terapie			
Ateliere/instruire pentru dezvoltarea abilităților de viață (de exemplu gătit, educație financiară, gestionarea cumpărăturilor/banilor, etc)			
Acces la servicii medicale (trimiteri la medici, însoțire la consultații, acoperirea costurilor medicale, acces la asigurare medicală, etc)			
Suport legal/juridic (obținerea buletinului de identitate sau alte documente pentru obținerea unei locuințe sau obținerea unui loc de studii, etc)			

Acces la educație (sprijin în înscrierea la colegiu/școală profesională/liceu/universitate, decizii despre alegerea școlii, obținerea materialelor pentru școală, etc)			
Acces la sprijin pentru persoanele cu dizabilități (aplicarea la beneficii sociale, obținerea echipamentelor de suport, etc)			
Orientare în alegerea carierei și ajutor în obținerea unui loc de muncă (atelier de ghidare în carieră, ajutor cu căutarea de joburi, scrierea unui CV sau aplicare la joburi, oferirea de referințe, etc)			
Acces la locuință (ajutor în căutarea unei locuințe, încheierea unui contract de locațiune, etc)			
Sprijin economic direct, cum ar fi numerar/bani sau în natură (de exemplu, lemn de foc, lucrări de reparații pentru casă, scaun cu rotile sau alte dispozitive, pachete de igienă)			
Acces la sisteme de protecție socială/beneficii (informații despre indemnizațiile disponibile, procedura de aplicare și eligibilitate, înscrierea la beneficii, indemnizații guvernamentale)			
Altele, (vă rugăm specificați) _____			

27. Selectați top 3 tipuri de asistență (din cele menționate la întrebarea de mai sus) care au contribuit cel mai mult la integrarea dumneavoastră în societate după ieșirea din sistemul de protecție.

28. Cât de pregătit/ă v-ați simțit pentru începerea vieții independente și integrarea în societate, după ieșirea din sistemul de îngrijire? (un răspuns posibil)

Nu eram bine pregătit/ă	
Parțial pregătit/ă	
Foarte pregătit/ă	
(nu citiți) Refuz să răspund	

PARTEA 4: Bunăstarea

29. Pentru a înțelege mai bine nivelul Dvs. de bunăstare, vă rugăm să răspundeți la următoarea întrebare: Cât de adevărată pentru Dvs. este fiecare din afirmațiile de mai jos: niciodată, uneori sau mereu?

	Nicio dată	Une ori	Mer eu	(nu citiți) Nici un răspuns
1. Acasă, am tot ce-mi trebuie pentru a mă menține curat/ă.				
2. Sunt mulțumit/ă de hainele și pantofii mei.				
3. Am materialele de care am nevoie pentru educația mea (cărți, creioane, uniforme etc.)				
4. Îmi plac profesorii mei de la școală/colegiu/universitate.				
5. Îmi plac colegii mei de la muncă.				
6. Colegii mei de muncă mă tratează cu respect.				
7. Profesorii mei mă tratează cu respect.				
8. Îmi fac griji că nu voi avea suficienți bani pentru viața de zi cu zi.				
9. Mănânc cel puțin două mese pe zi.				
10. Îmi place mâncarea pe care o mănânc.				
11. Pot mânca până când sunt satisfăcut/ă.				
12. Dieta mea este echilibrată și nutritivă.				
13. Starea mea de sănătate este bună.				
14. Am posibilitatea să merg la spital/clinică/medic dacă aș avea nevoie.				
15. Am suficient timp să mă odihnesc și să dorm.				
16. Am ocazia să-mi urmez hobby-urile și interesele.				
17. Am libertatea de a ieși în oraș.				
18. Mă distrez cu prietenii mei.				
19. Pot alege ce să mănânc și când.				

20. Sunt mulțumit/ă de numărul de prieteni pe care îi am.				
21. Mă înțeleg bine (am o bună înțelegere) cu prietenii mei.				
22. Am pe cineva la care să apelez pentru sfaturi și îndrumare.				
23. Am oameni cu care pot vorbi atunci când am o problemă.				
24. Am adulți de încredere în viața mea care mă înțeleg.				
25. Adulții de încredere din viața mea mă învață cum să am succes în viitor.				
26. Simt că sunt sprijinit/ă de rudele mele (obținând obiecte, bani, alimente sau primind ajutor emoțional, încurajări etc.).				
27. Sunt mulțumit/ă de timpul pe care îl pot petrece cu familia mea.				
28. Primesc dragoste și îngrijire din partea familiei mele.				
29. Sunt tratat(ă) diferit(ă) față de ceilalți tineri din comunitatea mea.				
30. Sunt tratat/ă diferit față de ceilalți colegi de la locul de muncă.				
31. Sunt tratat/ă diferit față de ceilalți colegi din grupa mea de studii				
32. Sunt la fel de fericit/ă ca și alți tineri de vârsta mea.				
33. Am un loc confortabil în care să dorm noaptea.				
34. Casa mea are un mediu (loc, atmosferă) bun pentru mine.				
35. Mă simt în siguranță acolo unde locuiesc.				
36. Casa mea este liniștită.				
37. Am pe cineva căruia să-i cer ajutorul dacă nu mă simt în siguranță.				
38. Oamenii din viața mea mă tratează cu respect.				
39. Dacă aș avea nevoie de ceva ce singur nu-mi pot permite, există alte persoane care m-ar ajuta.				
40. Dacă sunt bolnav/ă și am nevoie de medicamente, altcineva ar putea plăti pentru ele.				
41. Mă simt iubit(ă) și îngrijit(ă) de familia/rudele mele.				

EVALUAREA FACTORILOR DE PROTECȚIE (PAPF)

30. În continuare, vă voi adresa câteva întrebări în ceea ce privește grija de sine. Când răspundeți la aceste afirmații, vă rugăm să vă gândiți **la ultimele 3 luni**. (un răspuns posibil pe rând)

	Nu mă caracterizează deloc	Nu mă prea caracterizează	Mă caracterizează puțin	Mă caracterizează	Mă caracterizează foarte mult	(nu citați Nu răspuns/ Refuz
Conexiune socială						
1. Am pe cineva care mă va ajuta să trec peste momentele dificile.						
2. Am pe cineva care mă ajută să mă calmez atunci când sunt supărat/ă.						
3. Am pe cineva care mă va încuraja atunci când am nevoie.						
4. Am pe cineva căruia îi pot cere ajutorul atunci când am nevoie.						
5. Am pe cineva care îmi va spune într- un mod atent dacă trebuie să mă descurc mai bine.						
6. Am pe cineva care mă ajută să mă simt bine în pielea mea.						
7. Sunt dispus/ă să cer ajutor din partea familiei/rudelor mele.						
8. Am cu cine să vorbesc despre lucruri importante.						
Asistență concretă						
9. Nu renunț atunci când întâmpin probleme în încercarea de a obține serviciile de care am nevoie.						
10. Fac un efort pentru a mă informa despre resursele din comunitatea mea care ar putea fi utile pentru mine.						
11. Atunci când nu pot obține ajutor imediat, nu renunț până nu primesc ajutorul de care am nevoie.						

12. Sunt dispus(ă) să cer ajutor de la programe sau instituții guvernamentale/comunitare/ONG.						
13. Știu de unde pot obține informații utile despre abilități de viață independentă						
14. Îmi este ușor să cer ajutor pentru mine.						
15. Știu unde să cer ajutor dacă am probleme în rezolvarea urgențelor.						
16. Încerc să obțin ajutor pentru mine și atunci când am nevoie.						

31. Folosind următoarea scală de la 0 la 10, unde 0 înseamnă deloc mulțumit/ă și 10 înseamnă foarte mulțumit/ă, vă rugăm să răspundeți la următoarele întrebări: (un răspuns pe rând)

	0 - Deloc mulțu mit/ă	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 – foarte mulțu mit/ă	(nu citiți) Nu știu	(nu citiți) Refuzat
În momentul de față, cât de mulțumit/ă (sau "fericit"/ă) sunteți de viața Dvoastră în general?													
Gândiți-vă la perioada în care v-ați aflat în sistemul de îngrijire. În acel moment, cât de mulțumit(ă) erați de viața Dvoastră în ansamblu?													

32. Ce sugestii de îmbunătățire ați propune pentru susținerea copiilor/tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire din Republica Moldova? (răspuns deschis)

.....

Vă mulțumim pentru timpul acordat!

Vă rugăm să recomandați alți 2 tineri care au ieșit din sistemul de îngrijire, cu care am putea avea o discuție similară

1. _____

2. _____

Anexa 5. Consimțământ informat

CONSIMȚĂMÂNT INFORMAT PENTRU PARTICIPAREA LA STUDIU

Dragă respondent/ă,

Sunteți invitat/ă să participați la *Studiul Tinerilor Ieșiți din Sistemul de Îngrijire* din Republica Moldova.

Scopul studiului este de a înțelege mai bine nevoile, interesele și prioritățile tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova pentru a informa domeniile prioritare de activitate ale organizației nou create "Youth and Experience" (Y&E). Y&E își propune să reprezinte și să promoveze drepturile tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire, iar rezultatele studiului vor ghida agenda organizației și cum ar trebui rețeaua să implice și să lucreze cu tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire. Studiul este realizat de Youth & Experience și coordonat de inițiativa Changing the Way We Care.

Participarea la studiu este voluntară și implică un interviu de aproximativ 20 de minute, în cadrul căruia intervievatorul Vă va pune o serie de întrebări și va înregistra răspunsurile Dumneavoastră. Dacă doriți să nu răspundeți la anumite întrebări, aveți libertatea de a face acest lucru. În orice moment pe parcursul discuției, aveți opțiunea de a vă retrage, iar la sfârșitul interviului, vă vom întreba din nou dacă sunteți de acord să includem în studiu informațiile pe care le-ați furnizat. Răspunsurile furnizate vor fi strict confidențiale. Datele cu caracter personal (prenumele, numele, nr. de telefon) vor fi prelucrate asigurând accesibilitate limitată și perioadă scurtă de stocare doar pentru a informa procesul de validare a datelor (maxim 3 luni). Pentru a Vă asigura anonimitatea, datele vor fi deidentificate imediat după validare și vor rămâne anonime în procesul ulterior de analiză. De asemenea, datele cercetării, în formă agregată, vor fi făcute publice sub formă de raport, dar nu va conține informații personale care v-ar putea identifica direct.

Există un risc extrem de limitat ca studiul de cercetare să vă expună la vreun risc fizic, psihologic, juridic sau social. Dacă aveți sau simțiți orice disconfort emoțional sau fizic în timpul interviului, aveți dreptul să cereți întreruperea discuției și să vă retrageți consimțământul de la participarea în studiu sau la oricare dintre părțile acestuia.

Retragerea consimțământului sau solicitarea de informații suplimentare pot fi făcute la adresa de email youthandexperienceoficial@gmail.com.

Participarea Dumneavoastră la studiu va fi utilă întregii comunități a tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire din Moldova, informând viziunea și planul de activități al rețelei Y&E.

Prin semnarea acestui formular, exprim acordul de a participa voluntar la *Studiul Tinerilor Ieșiți din Sistemul de Îngrijire*.

_____
Numele participantului

_____
Semnătura

Data _____

